ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 9 maart 2013

REPORTAGE
Landhuis Daniel: Groene oase van rust 5

REPORTAGE
Terugkeren met een zak vol liedjes 7

BUSINESS
De olie-industrie en Curaçao 13

Harmonie op koers voor 'Appeltje'

Er hangt een geweldige sfeer als het Muziekensemble Politieharmonie van Curaçao los gaat. Het zijn niet alleen trompetten en trommels, de harmonie beschikt over veel meer instrumenten. Jong en oud speelt samen en de stemming is onderling opperbest. Juist door deze melange van leeftijden, sfeer en samenwerking, is de Stichting Muziekensemble Politieharmonie genomineerd voor een Appeltje van Oranje.

Tekst Marja Berk Foto's: Ken Wong

De Appeltjes van Oranje zijn een initiatief van het Oranjefonds, een stichting die is opgericht om mensen van divers pluimage, afkomst en leeftijd bij elkaar te brengen. Het Oranje Fonds bevordert betrokkenheid in de samenleving. De politieharmonie is daar een uitstekend voorbeeld van.
De geschiedenis van het muziekensemble gaat terug tot 1939. Bruno Leonora, vicevoorzitter van het ensemble vertelt: "Toen werd het opgericht en begonnen de repetities. Ons eerste optreden was in 1940, toen de Staten werden opgericht. Het ensemble was in eerste instantie bedoeld om politiemensen gewoon wat ontspanning te geven, later werd dat professioneler. Pas in 2001 zijn wij een stichting geworden. Voor die tijd was het niet mogelijk sponsors en donateurs te zoeken; we waren afhankelijk van overheidsgelden."
Leonora heeft zelf veertig jaar bij de politie gewerkt en maakt zich samen met anderen hard voor het voortbestaan van het ensemble. Ze zijn allemaal even enthousiast. Jeanette Petrona bijvoorbeeld, coördineert de activiteiten maar is binnen de stichting voor menigeen ook de sociale schouder. Marion Schroen is niet alleen 'gewoon' lid van de harmonie, maar is ook verantwoordelijk voor het schrijfwerk. Door haar professionele presentatie mocht het ensemble de nominatie in de wacht slepen. Hein van Maarschalkerwaart, beter bekend als Art Marshall, is een veelzijdig muziekleraar en verantwoordelijk voor de arrangementen. Bovendien vertaalde hij diverse muziekboeken en methoden voor piano, trompet, fluit en mondharp vanuit het Engels naar het Nederlands.

Het thema van de Appeltjes van Oranje 2013 is 'Alle jaren tellen'. Centraal staat de vraag: hoe breng je groepen mensen van verschillende leeftijden bij elkaar zodat ze ook nog iets van elkaar opsteken? De aanmelding voor de Appeltjes van Oranje is inmiddels gesloten. Het Oranje Fonds heeft 167 aanmeldingen ontvangen waarvan er tien zijn genomineerd. De Stichting Muziekensemble Politieharmonie is - naast het Jeugd Rode Kruis - één van de twee genomineerde Curaçaose Appeltjes en de vier aanwezigen zijn daar erg trots op. Eind maart 2013 worden de winnaars bekendgemaakt, dus het zijn spannende tijden.

Binnen het Muziekensemble Politieharmonie bestaat er niet alleen een volwassenenafdeling maar ook een jeugdafdeling. Kinderen uit alle lagen van de bevolking zijn meer dan welkom om muziek te maken, met elkaar en met de 'grote mensen'. Bij alle officiële aangelegenheden zijn de muzikanten enthousiast vertegenwoordigd, van een bezoek van koningin Beatrix, officiële politie-aangelegenheden tot 10-10-10.
Bruno Leonora: "We spelen ook bij bejaardentehuizen als we dat verzoek krijgen. Ons optreden is dus niet alleen gerelateerd aan overheidsevenementen." Van Maarschalkerwaart benadrukt dat het hier niet om de zogenaamde hoempamuziek gaat. "Nee hoor", lacht hij, "we spelen echt alles. Zo gaan we soms ook de wijken in om de mensen dichter bij de harmonie te brengen."
Het Prins Bernhard Cultuurfonds faciliteert voor het ensemble de muziekinstrumenten: trommels, trompetten, trombones en binnen het ensemble zelf wordt de kinderen geleerd de instrumenten te bespelen. De leeftijd van de kinderen varieert van vijf jaar tot ze klaargestoomd zijn voor het volwassen werk. "Dat kan zijn als ze dertien zijn of vijftien, dat hangt er een beetje vanaf", aldus Leonora. In 2007 werd het ensemble uitgenodigd te komen spelen in Suriname, ter ere van het 65-jarig bestaan van de Militaire Kapel aldaar en ook de kinderen waren meer dan welkom. "Het was natuurlijk allemaal geweldig en heel spontaan", vervolgt Leonora zijn verhaal, "maar eigenlijk zat er geen structuur in onze organisatie. Na dat optreden in Suriname zijn we begonnen met dat structureren en hebben we een plan op papier gezet met de volgorde van begeleiding van de kinderen. Van begin tot eind. We zijn nu zover dat de kinderen muziek kunnen lezen en per fase kunnen doorstromen."
Niet zonder trots vermeldt Leonora dat het ensemble inmiddels een start heeft gemaakt met snaarinstrumenten, wederom gefaciliteerd door het Prins Bernhard Cultuurfonds. Voor deze instrumenten, onder meer de benta, zijn leraren nodig en daar wordt naarstig naar gezocht. Klarinet, altsax, tenorsax, tuba en nu dus ook de snaarinstrumenten, geen muziekinstrument ontkomt nog aan de vaardigheden van het gemêleerde muziekgezelschap.

Van Maarschalkerwaart doceert klarinet, maar er zijn meerdere leraren aan het ensemble verbonden. "Iedereen die in het ensemble speelt en verstand heeft van muziek, brengt in zijn of haar discipline de kennis over." Hij houdt voor zijn pupillen nauwlettend hun grenzen in de gaten. "Als je kinderen een muziekinstrument laat bespelen dat zij niet goed beheersen, gaat de lol er voor zo'n kind af. De muziek die ik voor hen arrangeer moet ze ook aanspreken. Tot nu toe zijn ze allemaal erg enthousiast, niet in het minst door de band die tussen de kinderen ontstaat. Ze stimuleren elkaar en muziek verbindt."
In het ensemble zitten kinderen van verschillende leeftijden en uit allerlei wijken. Jeanette Petrona: "Het zijn allerhande achtergronden, dus er komt wel eens ruzie voor. Ik leer de kinderen met anderen om te gaan en dat is soms niet gemakkelijk. Bovendien leren zij netjes te werken. Houd je blaadjes bij elkaar, en leg ze op volgorde. Als je optreedt is het op zijn minst onhandig als de boel door elkaar ligt. Er wordt ze bijgebracht hoe ze met de instrumenten dienen om te gaan. Het gebeurde weleens dat een instrument slordig in een hoek werd gegooid, dat kan natuurlijk niet. Daar zijn ze te duur voor." Het vergt soms een ijzeren discipline, want ook een uniform moet netjes worden gehouden. Alles verloopt overigens zeer gemoedelijk. Petrona is er de vrouw niet naar met ijzeren hand te regeren. "Als je uitlegt waaróm je het beter anders kunt doen, bereik je veel meer." Petrona is ook verantwoordelijk voor de activiteiten. "Er zitten kinderen tussen die nog nooit in een grote bus hebben gezeten bijvoorbeeld. Daarom organiseerden we een uitje naar Westpunt." Ook zij houdt de kinderen goed in de gaten en zodra zij signaleert dat een kind problemen heeft, wordt er contact opgenomen met de ouders. En soms zijn er puur praktische problemen waar tegenaan gelopen wordt. De saxofoon ligt bij paps, de band voor de sax ligt bij mams. En zonder band kan geen saxofoon worden gespeeld.
Het lidmaatschap van het ensemble begon gratis, maar instrumenten dienen onderhouden te worden. Rietjes van de sax begeven het, er dient een reparatie te worden uitgevoerd. Daarom wordt er nu een kleine contributie per maand gevraagd. Vrijwilligerswerk brengt nu eenmaal geen geld in het laatje. Maar die contributie blijft klein om de minder draagkrachtige ouders in de gelegenheid te stellen hun kinderen te laten deelnemen.

Terug naar de nominatie voor het Appeltje van Oranje. Met name Schroen heeft zich hiervoor ingezet. Bij de Appeltjes van Oranje 2013 draait alles om de verbinding tussen mensen van verschillende generaties. Dit hoeven niet alleen jongeren en ouderen te zijn, maar kunnen bijvoorbeeld ook kinderen en studenten, of bijvoorbeeld tieners en dertigers zijn. Het precieze leeftijdsverschil is niet zo van belang, als het initiatief maar één of meerdere generaties overbrugt. Het uiteindelijke doel is dat mensen uit de diverse groepen door de winnende organisaties met elkaar in contact komen, elkaar beter leren kennen en samen actief bezig zijn, wat uiteindelijk ten goede komt aan de sociale samenhang. Schroen vond dat op het lijf geschreven van de Stichting Muziekensemble Politieharmonie.

Naast de eer en uiteraard veel aandacht in de media, is er voor de drie uiteindelijke winnaars van het Appeltje van Oranje een bedrag van 15.000 euro beschikbaar en een bronzen beeldje gemaakt door koningin Beatrix. De uitslag wordt eind maart bekendgemaakt en de prijs wordt in mei uitgereikt door de toekomstige koningin Máxima tijdens een feestelijke bijeenkomst op Paleis Noordeinde in Den Haag.

Schroen: "Na de Suriname-reis in 2007, ben ik bij de band gekomen om lekker mee te spelen. Langzamerhand werd ik er meer bij betrokken. Ooit, via de radio, hoorde ik bij toeval van de Appeltjes van Oranje en dit jaar zag ik een advertentie in de krant over het thema 'Alle jaren tellen'. En ik vond dat zó bij ons passen, dat ik de rest heb overgehaald mee te dingen naar deze prijs." Zij maakte een mooi projectvoorstel en de bal begon te rollen. In totaal schreven twintig stichtingen van 'de eilanden' zich in en zeven daarvan kwamen in de selectie terecht die werden uitgenodigd een presentatie te geven. Deze gelukkigen waren twee stichtingen op Bonaire en vijf op Curaçao. Van deze 'Caribische'selectie bleven twee nominaties over, waaronder het muziekensemble. "Er zijn nog acht genomineerden, maar dat zijn Nederlandse stichtingen. Het gaat dus in totaal om tien nominaties", verduidelijkt Schroen.

Kroonappel

Omdat in april prins Willem-Alexander wordt ingehuldigd als koning bekroont het Oranje Fonds niet alleen drie sociale initiatieven met een gewoon Appeltje van Oranje. Ook krijgen drie projecten dit jaar een zogenoemde Kroonappel. Deze winnaars krijgen elk 50.000 euro en het bronzen beeldje, dat ze op Paleis Noordeinde ontvangen uit handen van de nieuwe koning Willem-Alexander en koningin Máxima. Bijzonder aan de selectie van de Kroonappels is dat het publiek voor het eerst mee kan stemmen. Toen Schroen dit vernam werd contact gezocht met het Oranjefonds in Nederland om voorzichtig te informeren of deelname aan deze extra prijs ook was weggelegd voor de Stichting Muziekensemble Politieharmonie. Dat werd met groot enthousiasme begroet. En zo komt het dat een politieharmonie op Curaçao wellicht met Oranje appels thuiskomt. Alleen de nominatie is al een felicitatie waard.

ÑAPA 2013 Nr. 8

INHOUD

Harmonie op koers voor 'Appeltje' 1

Schilderen in de buitenlucht 2

'Museum van het dagelijks leven' 3

Gezondheid 4

Monumentaal 5

Cultuur 6

Cultuur/Literatuur 7

Varia
Puzzels 8

Eten & drinken 9

Trommelgeesten 10

Business
Rubrieken 11

Business
Interview 12

De olie-industrie en Curaçao 13

Business
Rubrieken 14

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper

Aan deze Ñapa werkten mee:

Oetie Basilio
Marja Berk
Monique Casimiri
CVF
Verele Ghering
Hans de Haan
Fred de Haas
Erik van Kampen
Shakti-Aroena Lakhi
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Jan de Ruijter
Edsel Sambo
Jack Schellekens
Marija Stojanovic
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

Schilderen in de buitenlucht

Lokale en internationale Plein Air-schilders trokken van 22 februari tot 2 maart erop uit om in de buitenlucht (en soms zelfs onder water) te schilderen. Ook de jeugd werd gestimuleerd om mee te doen. Het evenement werd georganiseerd door Art Foundation Curaçao met ondersteuning van Fundashon Bon Intenshon, de organisatie die ook het Curaçao North Sea Jazz Festival organiseert.

Foto's Edsel Sambo

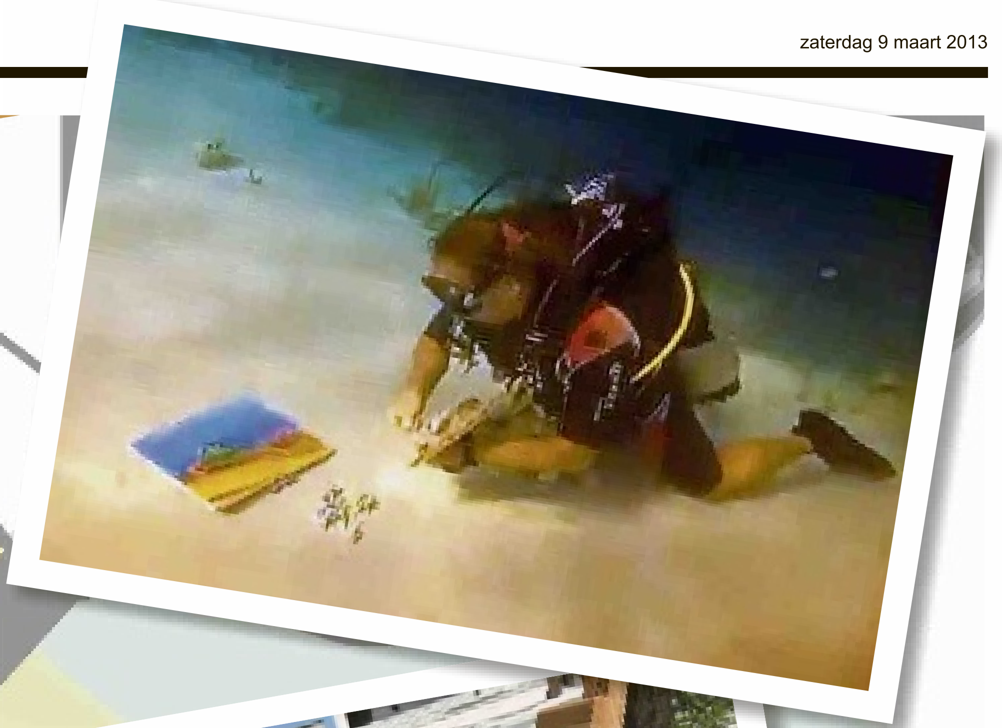

Foto van de week

Deze man trok onlangs in Otrobanda veel bekijks met zijn lammetje. De foto werd genomen door Rensley Victoria die zich liet vertellen dat het lammetje vanaf zijn geboorte door de man is opgevoed, en dat hij het beestje overal mee naartoe neemt, dit zonder riem.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

'Groene voortuin'

Monique Casimiri

Wij kregen van de gemeente zomaar een voortuin. Dat wil zeggen, de gemeente heeft de weg die voor ons huis liep gereconstrueerd. Met andere woorden, ze hebben de weg een paar meter verderop gelegd en ons een half jaar in de rommel van het werk laten zitten.

Maar nu hebben we dus een voortuin. We mochten hem helemaal naar eigen wens inrichten. Mooi, we wilden wel een paar leilindes planten. Dat mocht niet. Geen bomen of planten die diep wortelen. Alle kabels van de telefoonmaatschappijen, alle elektrakabels en televisielijnen, lopen ondergronds door onze voortuinen. Lage planten, wat gras, bestraten, dat mocht wel.

Na een avondje tekenen waren we eruit. Het zou gras worden, met een hegje en wat hortensia's. Gras kopen was best een uitdaging. Je hebt dus verschillende soorten gras: siergras, speelgras, schaduwgras, en ga zo maar door. Ik weet dat er op Curaçao ook verschillende soorten gras zijn. Dat kon je goed voelen aan je voeten. Het ene was zacht, het andere stug, weer een andere soort prikte.

Goed, we maakten een keus en zaaiden het gras in. Nu was het wachten tot de eerste sprietjes naar boven zouden komen. Dat gaat dus aanmerkelijk minder snel dan ik dacht.

Ondertussen had menig automobilist moeite met recht rijden over de weg, want er werd regelmatig door onze voortuin heen gereden. Veel bandensporen waren het bewijs. Wij weer aanharken en opnieuw inzaaien.

Een hek eromheen zetten mochten wij niet, omdat wij met de gemeente een soort van adoptieregeling hadden getroffen wat betreft onze voortuin. Dus het bleef bij harken en irritaties tot ik er op een avond echt schoon genoeg van had. Ik had een veel beter voorstel.

Ik wil een tuin met alleen maar voordelen. En die bestaan, ik heb ze gezien op Curaçao. Je hoeft alleen maar één keer per jaar te verven, geen bandensporen door het zand, niks meer aanharken, de kids kunnen er overheen fietsen, auto's kunnen er parkeren als het nodig is. Geen kosten om de planten water te geven in de droge zomermaanden, geen bladeren aanharken in de herfst, geen bomen of planten inpakken als het te koud wordt.

Mijn zus heeft prachtige palmen in haar tuin. Dat is haar stukje Curaçao thuis, maar de helft van het jaar kijken ze tegen een grote ingepakte bos bloemen aan. De palm moet letterlijk ingepakt worden tegen de kou. Net als wij, met dit verschil dat de palm constant die jas aan heeft.

Mijn voorstel was een voortuin Curaçao-style. We zouden het hele stuk volstorten met beton en dan groen verven. Ta klà.

Maar ook hier gooide de gemeente roet in het eten. Zij moesten te allen tijde bij de kabels kunnen. Graven was geen probleem, maar beton weghakken en opnieuw storten kon niet.

Nieuwe Unesco-lijst

'Museum van het dagelijks leven'

Wat willen we bewaren aan Antilliaanse tradities voor ons nageslacht? Wat is kennis die niet verloren mag gaan? We hebben tastbare monumenten die behouden moeten blijven en daarom beschermd worden, maar - niet tastbare - tradities kunnen slechts voortbestaan als wij ze zelf in leven houden, doorvertellen of opschrijven voor nieuwe generaties. Naast de lijst van bescherming van materieel erfgoed is er een nieuwe lijst voor immaterieel erfgoed in het leven geroepen door de Verenigde Naties. In Nederland wonende Antillianen bogen zich erover welk erfgoed van de Antillen zeker op die lijst dient te komen.

Tekst en foto's: Mineke de Vries

Het was druk in het Curaçaohuis, waar de emoties hoog opliepen tijdens het nadenken over tradities. Voorafgaand werd een inleiding verzorgd door Ineke Strouken van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed. Deze instantie, het VIE, houdt zich bezig met de uitvoering van het Unesco Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed, waarvoor staatssecretaris Zijlstra in september 2012 het begin aankondigde. Dit verdrag is in Nederland koninkrijksbreed ondertekend, wat betekent dat ook de overzeese gebieden meewerken. Ook de avond in het Curaçaohuis was bedoeld een aanzet te geven vanuit de in Nederland wonende Antillianen; de bijeenkomst werd georganiseerd door de sectie Papiaments van de Stichting Levende Talen en Fundashon Splika (Stimulá Papiamentu, Literatura i Informashon riba Kultura di Antianan abou - het stimuleren van het Papiaments, de literatuur en informatie over de cultuur van de Antilliaanse benedenwinden). Het woord splika betekent overigens uitleg. Niet toevallig dat deze avond plaatsvond op 21 februari, de Internationale Dag van de Moedertaal.

> Er is heel wat voor nodig om op de Unesco-lijst te komen

Datgene wat materieel is en niet verloren mag gaan, brengen we onder in archieven en musea. Voorwerpen, geschriften, maar ook gebouwen kunnen we behouden. Maar datgene wat in ons hart zit, wat we doorgeven aan onze kinderen, kan zomaar aan onze aandacht ontglippen en verdwijnen. Beschuit met muisjes bij een geboorte of het vieren van Moederdag past niet in een museum of archief maar behoort net zo goed tot de cultuur en moet dus ook als een soort monument bewaard blijven. Dat is het idee achter de immateriële erfgoedlijst van Unesco, die overigens dezelfde status heeft als de materiële werelderfgoedlijst. Al in 2003 werd het verdrag aangenomen door bij de Unesco aangesloten landen met als doel de culturele diversiteit in de wereld te waarborgen. Met name landen met een grote rijkdom op dit gebied zetten zich voor het verdrag in. Immaterieel erfgoed omvat het geheel aan tradities: verhalen, feesten, rituelen, maar ook lichaamskunst, kennis van de natuur (planten, geneeskrachtige medicijnen), sociale gewoonten en traditionele vaardigheden, zoals oude ambachten waarvan de kennis wellicht nog bij enkele mensen bekend is. Kwetsbare kennis dus die uitsluitend mondeling wordt doorgegeven. Kortom, historisch bepaald levend erfgoed, gewoontes van nu met een link naar het verleden, onze voorouders alsook de toekomst.

Werkwijze

Nederland ondertekende als 125e land het verdrag, wat betekent dat het land er een erfgoedpoot bijkrijgt en dat we ons verplichten een nationale inventarisatielijst te maken van de huidige tradities. Uit de lijst zal de culturele diversiteit blijken omdat ook de Antilliaanse gebruiken een plaats krijgen, maar bijvoorbeeld ook het suikerfeest.

Strouken: "De eerste vraag is hoe je zo'n inventarisatie aanpakt en vastlegt, maar daarna is er heel wat voor nodig om op de Unesco-lijst te komen, waarin overigens een onderverdeling is gemaakt in representatief erfgoed, kwetsbaar en/of bedreigd erfgoed en een lijst voor good practice, oftewel erfgoed dat een goed voorbeeld vormt." Staat een traditie eenmaal op de lijst dan maakt dat inzichtelijk welke gewoonten we met liefde willen doorgeven, een bewustwordingsproces dus. Zo kwam uit een eerder gedaan grootschalig onderzoek in Nederland naar voren dat Koninginnedag een breed gedragen traditie was. Het VIE is als organisatie belast met de coördinatie en uitvoering in Nederland namens de Unesco en is zodoende een soort museum van het dagelijks leven. Met een website en een logo dat gevoerd wordt door organisaties die meewerken, wordt de voortgang inzichtelijk gemaakt.

Keuze maken in tradities

Na de inventarisatie moeten we keuzes maken wat op de lijst komt, en wat niet. Strouken noemt een voorbeeld: "In Nederland was het zelf conserveren van voedsel, zoals wecken, inzouten van voedsel vroeger erg belangrijk omdat men anders de winter niet doorkwam. Maar wie weet er nu nog hoe je dat moet doen? En: is het belangrijk genoeg om te bewaren voor de toekomst?" Zijn we het uiteindelijk eens over wat op de lijst komt, hebben we als gemeenschap de verplichting ons daadwerkelijk in te zetten om de tradities te behouden, het ondernemen dus van acties. Folders maken waarin we kennis vastleggen, dagen organiseren waar we kennis overdragen, tentoonstellingen inrichten, verhalen vertellen, 'reddingsplannen' opstellen voor uitstervende ambachten. "Zonder kunstmatig van alles in stand te willen houden, moeten we een zorgvuldige keuze maken wat we aan rijkdom aan tradities, verhalen en mooie mensen willen behouden." Kortom, er dient een erfgoedzorgplan te komen. Overigens moet de gemeenschap zelf het initiatief nemen om te worden opgenomen, omdat het gaat om het geheel van tradities dat de gemeenschap verbindt, inspireert en identiteit verleent.

Sinds de eerste stappen in de uitvoering van het verdrag is een delegatie van de Antillen bij het VIE geweest en ook was Strouken op de Antillen. Binnenkort wordt op Aruba in samenwerking met NAAM een bijeenkomst gehouden. "Vanaf het allereerste begin moeten partijen betrokken worden en samenwerken. Want de voeding voor de lijsten komt uit allerlei groepen, in Nederland alleen al zo'n tweeduizend, waaronder ook erfgoedhuizen. De input moet van onderuit komen", aldus Strouken.

Nanzi

De bijeenkomst in het Curaçaohuis was een begin om tot een nationale lijst te komen. Een belangrijk aspect voor de betrokkenen op deze avond bleek de taal, het Papiaments als traditie te zijn. Echter, taal als zodanig kan niet worden beschermd volgens de immateriële erfgoedlijst, wel de toegang die deze biedt tot de kennis die door middel van deze taal wordt doorgegeven, taal dus in de culturele context. Hieruit ontspon zich een discussie over Pierre Lauffer, de eerste nationalistische dichter die bijna als stroming gedefinieerd kan worden, volgens een aanwezige. Woorden uit zijn gedichten verdwijnen, als we die niet bewaren, worden de gedichten straks onleesbaar. Het bleek al met al niet zo gemakkelijk de criteria vast te stellen wat wel en niet op een lijst mag betreffende taal.

> Bruiden dragen na tachtig jaar weer een blauwe kousenband

Strouken: "Het documenteren van orale tradities ter bescherming van uitsterven kan je door beschrijvende woordenboeken of door het vastleggen van orale overlevering realiseren." In dat kader dacht ieder direct aan de Nanzi-verhalen, zeer belangrijk voor de Antilliaanse traditie. In dat kader werd het verhaal van een Ghanese vluchteling aangehaald, die in Nederland in aanraking kwam met de Nanziverhalen. Via de omweg van de Antillen kwamen de verhalen uit zijn geboorteland bij hem terug.

Oud en nieuw

In groepen brainstormden de aanwezigen over hun tradities, wat leidde tot hilariteit en een feest der herkenning. Wat al snel bleek, was dat tradities en bijgeloof hand in hand lijken te gaan, gezien de voorbeelden die in de zaal opborrelden. Het geloof in geesten speelt een grote rol. Met name rond oud en nieuw zijn er legio voorbeelden: een gulden in je rechterhand bij de overgang van oud naar nieuw jaar, wierook in de hoeken sprenkelen, een gele onderbroek dragen tijdens de jaarwisseling (de Dominicanen dragen overigens een zwarte, de Colombianen een rode), de pagara's op oudejaarsdag, dat alles om geluk af te dwingen. Maar iemand merkte ook op dat de eerste persoon die je huis in het nieuwe jaar betreedt bepalend is, dus werd vaak geroepen: jongens houd de deur dicht! Dande, het zingen van het Ay nobe door groepen muzikanten die langs de deur trekken met nieuwjaar is een typisch Arubaanse traditie. Ook de rituelen rond de dood zijn doorspekt met geloof in geesten. Een zwarte vlinder duidt op de naderende dood, een paraplu opendoen in huis brengt ongeluk, het meegeven van spullen aan de doden is gebruikelijk. Ook de traditie om voor de begrafenis met de kist langs het woonhuis te rijden, waarbij buren de kist met emmers water overgieten kende iedereen, maar men twijfelde over de oorsprong. Het kan een reinigingsritueel zijn, net als het laba man - het wassen van de handen met citroen na de begrafenis - of het komt voort uit het idee dat de Dood nadat hij bij de zieke was zijn handen in een van de tonnen regenwater had gewassen, voordat hij verder ging. Men wilde niet het risico lopen dat besmette water te gebruiken.

Volgens één van de aanwezigen moest het recept maar ook het gebruik van zete di koko, kokosolie, bewaard blijven. Rond gebruiken inzake eten en drinken werd verder direct gedacht aan het ieder bekende pindakoekje in de vorm van de letter S (door de Sefardische joden gebruikt tijdens het sederfeest), de bolo pretu tijdens bruiloften en de traditie geen vlees te eten op vrijdag, die overigens bij het bezoek van Juliana en Bernhard werd afgeschaft in 1955. Ook kwam ter sprake het laten staan van het laatste stukje van bijvoorbeeld je cake. Is dat beleefdheid of zoals iemand wist te vertellen bedoeld voor de spiritu? Feesten die uiteraard niet vergeten mogen worden en bij de cultuur horen zijn carnaval en seú. Verder schiet de één na de ander tradities te binnen als het begraven van de navelstreng na de geboorte, het slaan van de lappenpop Judas, het feit dat je liefdesbrieven in het Spaans moest schrijven tot de comebek-feesten met oude Antilliaanse muziek. Los van het feit of alle informatie klopt, wat de werkelijke achtergrond is en of het bewaard moet blijven, zorgde alleen al het praten erover voor een inspirerende avond.

Roots doorgeven

Het stilstaan bij tradities roept juist bij Antillianen die in Nederland wonen herinneringen op en maakt de verschillen met Nederland duidelijk. Wellicht dat juist zij - zo ver van huis - anders bepalen wat waardevol is om mee te geven van hun roots aan volgende generaties. Tegen het licht van Nederlandse/Europese gewoonten vallen tradities uit de eigen cultuur juist op. Wat zeker een gemeenschappelijk thema is, is de omgang met elkaar, de beleefdheid van het groeten op straat, het bon dia, bon noche, bin siman. De afstandelijke Hollandse begroetingen, de drie formele zoenen, wegen niet op tegen de embrasa fraternel en het elkaar aanraken tijdens het praten. Overigens bleek met de traditie om na 8 uur 's avonds geen wit vlees meer te eten maar gemakshalve de hand te worden gelicht tijdens deze bijeenkomst, aangezien de pastechi's galiña gretig aftrek vonden.

Uit het ophalen van tradities bleek dat de achtergrond vaak onbekend was of dat er verschillende versies in omloop waren. Strouken: "Je ziet dat overal gebeuren, het roept stof tot discussie op. Ook zie je vergeten tradities opeens terugkomen: bruiden dragen na tachtig jaar weer een blauwe kousenband, zonder de achtergrond te kennen en we gebruiken hem daarom ook 'verkeerd'. Zo is de symboliek van de rode roos inmiddels afgedwaald; de witte anjer staat voor eeuwige liefde, het rood van de rode roos is juist beledigend, rood staat voor seks en dan hebben we het nog niet eens over de doornen."

Een enorme klus

Geeft dit alles de noodzaak aan zaken eens goed uit te zoeken en vast te leggen? En wat is nu werkelijk een traditie en wat willen we echt bewaren? Een enorme klus dus, die immateriële erfgoedlijst. Wat deze avond in het Curaçaohuis is gezegd wordt door Splika gedocumenteerd en is daarmee hoe dan ook één van de aanzetten tot de grote inventarisatielijst voor ons Koninkrijk.

Medisch

Geneesmiddelen genezen niet altijd

Er zijn geneesmiddelen die wonderen verrichten, zoals antibiotica tegen ernstige infecties, pijnstillers en effectieve middelen tegen bepaalde ziektes, maar er zijn ook geneesmiddelen die niet bij iedereen werkzaam zijn.

Tekst: Hans de Haan

Van sommige middelen is dit vooraf bekend, bij andere middelen wordt dit pas later ontdekt en ook wordt vaak een verkeerd middel voorgeschreven omdat de gestelde diagnose onjuist is. Er vindt hierdoor wereldwijd een enorme verspilling plaats van het gebruik van geneesmiddelen.

In dit artikel zullen vijf geneesmiddelen worden besproken waarvan bekend is dat ze bij veel patiënten onwerkzaam zijn. De daarbij genoemde statistieken verwijzen naar de situatie in Nederland, maar het is aannemelijk dat die getallen - aangepast aan de grootte van onze bevolking - ook hier grotendeels van toepassing zijn. Het zou goed zijn als zowel artsen als patiënten zich voortaan kritischer opstellen tegenover het gebruik van geneesmiddelen: 'Is het echt nodig?' En achteraf: 'Zijn die middelen echt werkzaam geweest?'

Niet elke medicijn werkt bij iedereen.

Statines
Deze middelen verlagen de hoeveelheid 'slecht' cholesterol in het bloed (LDH). Aangetoond is dat hoe lager dit gehalte is, hoe minder kans er bestaat op het krijgen van verstopte bloedvaten dus op het krijgen van een hartinfarct of een beroerte. Dit gunstige effect is vooral bewezen bij patiënten die al een hartinfarct of beroerte hebben gehad; dit risico daalt bij hen met 30 procent. Nu is de vraag of mensen die verder gezond zijn, maar wel een licht verhoogd cholesterolgehalte hebben, ook statines moeten slikken.
Volgens John Kastelein, hoogleraar interne geneeskunde en werkzaam bij het Academisch Medisch Centrum (AMC), brengt zo'n vraag ons op het terrein van de risicogeneeskunde. Je behandelt dan geen ziekte, maar de kans op het krijgen van een ziekte, met andere woorden, het gaat om preventie, net als de griepprik. Statines behoren na ruim 25 jaar gebruik tot de meest onderzochte geneesmiddelen en daarbij is komen vast te staan dat door gebruik ervan bij een licht verhoogd cholesterolgehalte, het risico op harten vaatziekten wel afneemt, maar niet echt duidelijk bij jongeren, vrouwen en ouderen boven de 70 jaar. Volgens prof. Kastelein is het daarom aan te bevelen dat artsen eerst heel zorgvuldig kijken naar het individuele risico van hun patiënt voor het krijgen van een hart- of vaat¬ziekte en niet zomaar het recept uitschrijven omdat deze behandeling met statines in de richtlijn staat.

Statistische feiten: aantal gebruikers 1.8 miljoen; gebruik sinds 15 jaar verzesvoudigd; kosten per jaar 300 miljoen euro; binnen een periode van 5 jaar, wordt bij 1 op de 15 hartpatiënten een hartinfarct of beroerte voorkómen; bij mensen zonder hartklachten is dat 1 op de 100.

Bloeddrukverlagers
Het effect van bloeddrukverlagende middelen bij hartpatiënten en patiënten met een zeer hoge bloeddruk staat buiten kijf. Het is wel zo dat een bepaald soort bloeddrukverlager, de ACE- remmer, niet werkzaam is bij een kwart van de bloeddrukpatiënten (aantal: 1 miljoen).
Frank Visseren, hoogleraar vasculaire geneeskunde aan het UMC Utrecht, vindt het onder controle houden van de bloeddruk best lastig, omdat deze druk sterk wordt beïnvloed door overgewicht en zoutinname. Hij vraagt zich ook af in hoeverre gezonde mensen met een lichtverhoogde bloeddruk toch deze drukverlagers moeten slikken. Acht jaar geleden werd volgens internationale richtlijnen de bovengrens van de normale bloeddruk verlaagd van 160 naar 140 mm kwik en de ondergrens van 95 naar 90 mm kwik. Hierdoor werden miljoenen gezonde mensen ineens patiënt die de medicijnen moesten gaan slikken en telkens op controle moesten komen. Het is nu zeer de vraag of dat toen een juiste en goed onderbouwde beslissing was.
In augustus 2012 publiceerde het gezaghebbende (evidence-based) onderzoeksinstituut Cochrane Collaboration een analyse over de behandeling van mensen met een lichtverhoogde bloeddruk. Het resultaat ervan was dat het effect van medicatie ter behandeling van bloeddruk met een bovendruk tussen 140-159 en een onderdruk van 90-99 niet is aangetoond: het aantal ziektegevallen neemt hierdoor niet af en evenmin de sterfte hieraan. Waarschijnlijk betreft dit de helft van alle gebruikers van bloeddrukverlagers!

Statistische feiten: aantal gebruikers 4 miljoen; gebruik in een jaar met 5 procent gestegen, kosten 390 miljoen; in een periode van 5 jaar wordt bij 1 op de 30 hartpatiënten een hartinfarct of beroerte voorkómen; bij gezonde mensen met lichtverhoogde bloeddruk is dat 1 op de 80-160.

Maagzuurremmers
Ernst Kuipers, hoogleraar maag-darm- en leverziekten in het Erasmus MC te Rotterdam vindt dat het gebruik van maagzuurremmers behoorlijk uit de hand is gelopen. Het middel is zonder meer effectief bij een ontstoken slokdarm, zweren in maag en darmen en beschadiging van de maagwand (door medicijnen), maar het is gebleken dat deze middelen veel te gemakkelijk ook worden voorgeschreven bij vage maagklachten. Hij onderzocht 6 jaar geleden 16.000 patiënten die deze middelen slikten en stelde vast dat een derde van hen dit middel onterecht innam. Er werd daarbij ook vastgesteld dat bijna de helft van de patiënten die middelen niet regelmatig gebruikte waardoor het niet goed werkt, want het duurt een tijdje voordat die remmer maximaal werkzaam is. Bovendien bleek dat veel mensen dit middel veel te lang innamen, wel een half jaar, terwijl de aanbevolen gebruiksduur twee maanden is.

Statistische feiten: aantal gebruikers: 2.7 miljoen; gebruik in 4 jaar tijd 40 procent gestegen; kosten 185 miljoen euro (in 2011); bij algemene en vage maagklachten moeten 9 patiënten deze middelen slikken om 1 van hen af te helpen van de klachten; naar schatting is het gebruik ervan voor een miljoen van die patiënten zinloos.

Laxeermiddelen
In vijf jaar is het aantal gebruikers van laxeermiddelen met 600.000 gestegen en dit zijn alleen maar de patiënten die hiervoor een recept van de dokter hebben gekregen. Volgens professor Kuipers is dit voor een deel toe te schrijven aan de vergrijzing. Ouderen bewegen weinig, drinken onvoldoende en slikken allerlei medicijnen die de stoelgang kunnen vertragen. Er zijn volgens Kuipers ook veel patiënten bij wie de diagnose niet klopt en daarom moet de arts goed doorvragen. De normale stoelgang kent een grote variatie: sommigen gaan driemaal per dag en anderen om de drie dagen. Verder kan een moeilijke stoelgang vaak verholpen worden met een dieet en veel beweging. Voor alle gebruikers geldt dat slechts één op de drie van hen baat heeft bij laxeermiddelen.

Statistische feiten: aantal gebruikers (op recept):1.5 miljoen; gebruik stijgt jaarlijks met 7 procent; kosten 50 miljoen euro; 3 patiënten moeten dit middel innemen om 1 van hen van obstipatie af te helpen.

Slaapmiddelen
Op korte termijn werken deze middelen goed, blijkt uit talloze slaaponderzoeken. Gemiddeld valt een chronische slapeloze hiermee 10-13 minuten eerder in slaap; ouderen slapen met zo'n pil 25 minuten langer en 40 procent van hen wordt 's nachts minder vaak wakker. Die werking van slaapmiddelen is echter alleen op de korte termijn aangetoond, want het langetermijneffect is onduidelijk, terwijl de bijwerkingen verontrustend zijn. Op iedere 6 (oudere) gebruikers krijgt één van hen last van serieuze bijwerkingen en vaak treedt al na twee weken gewenning op. Daar komt nog bij dat radicaal stoppen leidt tot grotere slaapproblemen met diverse ongewenste verschijnselen. Het is in elk geval een feit dat door het verslavende effect ervan, het stoppen ermee heel moeilijk is, waardoor mensen deze middelen veel te lang blijven gebruiken.

Statistische feiten: aantal gebruikers 1.6 miljoen; kosten 31 miljoen euro; behandelaantal (bij ouderen): 13 mensen moeten slaapmiddelen slikken om één van hen af te helpen van slapeloosheid.

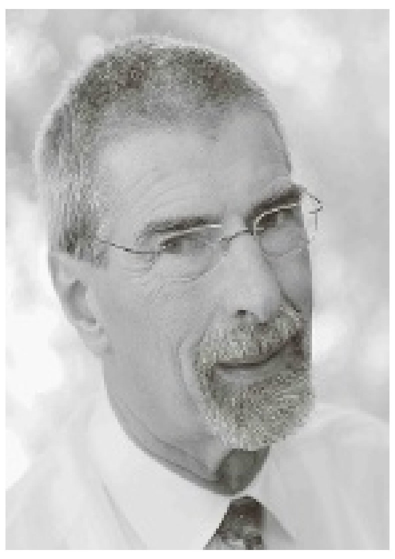

Hans de Haan is arts en jarenlang actief geweest als medisch adviseur bij diverse instanties.

Gezondheid

Frozen Shoulder Syndroom (FSS)

Tekst: CVF

Wat is het?
Het Frozen Shoulder Syndroom is een aandoening waarbij mensen pijn en stijfheid ervaren in de schouder. Bij een Frozen Shoulder ontstaat de pijn meestal langzaam, het komt echter ook voor dat de pijn al binnen twee dagen ontstaat. Behalve de pijn die in de eerste periode van deze aandoening vaak duidelijk aanwezig is, valt vooral de toenemende stijfheid van de schouder op. Hierdoor wordt het lastig om bijvoorbeeld de arm boven het hoofd te heffen en iets in de achterzak te stoppen. Het naar buiten draaien van de schouder is het meest beperkt. Kenmerkend bij een Frozen Shoulder is dat deze beweging zowel beperkt is als deze actief (door de eigen spieren) als passief (door iemand anders) wordt bewogen (zie afbeelding).
Na deze periode waarin de pijn en stijfheid toenemen, volgt er een periode waarin de pijn langzaam afneemt. Tot slot neemt ook de beweeglijkheid weer toe. Binnen 2,5 jaar functioneren de meeste mensen uiteindelijk weer zonder klachten.

Wat gebeurt er precies?
Waarschijnlijk vindt er in het schouderkapsel eerst een ontstekingsproces plaats wat uiteindelijk leidt tot fibrose (verkleving) van het schouderkapsel. De afbeelding laat eerst een gezond schouderkapsel zien en daaronder een kapsel waarin het proces van fibrose plaatsvindt.

Hoe komt het?
Er wordt een onderscheid gemaakt tussen twee vormen van Frozen Shoulder: (1, 2)

1. De primaire Frozen Shoulder: Deze vorm komt het meeste voor. Hierbij kan geen duidelijke oorzaak worden aangegeven.
2. De secundaire Frozen Shoulder: Deze vorm ontstaat vaak na een (soms klein) ongeluk. Ook kan deze vorm ontstaan door operaties van het gebied rond de schouder of door verschillende aandoeningen (bijvoorbeeld diabetes en schildklierproblemen).

Hoe vaak komt het voor?
Er wordt beschreven dat 2 tot 5 procent van de bevolking een Frozen Shoulder heeft. De Frozen Shoulder wordt het meeste gezien tussen het 40e en 60e levensjaar. Ze komt bij vrouwen meer voor dan bij mannen.
Mensen met diabetes hebben een extra groot risico om een Frozen Shoulder te krijgen. 10 tot 23 procent van de mensen met diabetes heeft namelijk een Frozen Shoulder. (3)

Wat staat iemand met een Frozen Shoulder te wachten? (1, 4, 5)
Zoals eerder al is benoemd valt het verloop van het ziekteproces in drie fasen op te delen:

Freezing (bevriezende) fase: Deze fase duurt tussen de twee en negen maanden. De pijn is duidelijk aanwezig en de beweeglijkheid van de schouder wordt steeds minder, zonder dat hier een duidelijke reden voor te vinden is. De pijn wordt vaak ook in rust gevoeld en kan 's nachts ook hevig aanwezig zijn. De pijn wordt meestal gevoeld aan de zijkant van de schouder, soms straalt deze pijn door tot de elleboog en kan zelfs tot de buitenzijde van de onderarm doortrekken.
Frozen (bevroren) fase: Deze fase duurt vier tot twaalf maanden. In deze bevroren fase neemt de pijn geleidelijk af, maar blijft de ontstane stijfheid duidelijk aanwezig. Pijn is vaak nog wel aanwezig wanneer de schouder in haar eindstanden wordt bewogen.

Thawing (ontdooiende) fase: Deze fase duurt tussen de vijf en zesentwintig maanden. Tijdens deze ontdooiende fase neemt de beweeglijkheid weer geleidelijk aan toe. Vaak blijft de schouder uiteindelijk nog iets beperkt vergeleken met de andere zijde. Maar dit geeft zelden problemen in het dagelijks leven.

Waarom fysiotherapie?
Onder deskundige begeleiding van de fysiotherapeut wordt er samen met u gezocht naar optimale aanpassing van de schouderbelasting in de verschillende fasen. Op deze manier verloopt het herstel optimaal en vermindert het risico op blijvende klachten. Bij deze aandoening kan een fysiotherapeut op verschillende manieren veel voor u betekenen:

- De fysiotherapeut legt uit wat u kunt verwachten en kan uw vragen beantwoorden. Als u weet wat u te wachten staat, kan dat u veel frustraties schelen.
- De fysiotherapeut zoekt samen met u naar oplossingen als er door deze aandoening beperkingen ontstaan op het gebied van sport, werk of bijvoorbeeld huishouden.
- De fysiotherapeut geeft adviezen over de juiste manier van belasten zodat het herstelproces zo spoedig mogelijk zal verlopen. Deze adviezen worden op individueel niveau aangepast en zijn ook afhankelijk van de fase waarin de Frozen Shoulder zich bevindt.
- • De fysiotherapeut geeft oefeningen die aangepast zijn aan de verschillende fasen. Het blijkt namelijk dat de juiste vorm van oefeningen het herstel kan bevorderen. (2) Op deze manier worden, behalve het schoudergewricht, ook de omliggende gewrichten zo soepel mogelijk gehouden.
- De fysiotherapeut meet de beweeglijkheid van de schouder om zo het herstel goed in kaart te kunnen brengen.
- Bij een afwijkend verloop kan de fysiotherapeut in overleg met uw huisarts zoeken naar andere oplossingen. Zo kan er in de laatste fase worden gekozen voor een operatieve ingreep.
- Tot slot kan een fysiotherapeut u helpen wanneer u klachten krijgt aan omliggende gewrichten die door de beperkte schouder aan een andere belasting onderhevig zijn.

Wetenschappelijke feitjes:

- Bij 6 à 17 procent van de mensen met een Frozen Shoulder wordt binnen vijf jaar de andere schouder ook aangedaan. (2)
- 6 Procent van de mensen houdt ook na lange tijd nog ernstige klachten. (1)
- Er worden talloze behandelingen beschreven waarvan het effect zeer discutabel is. Omdat de klachten in de tweede fase van de Frozen Shoulder sowieso al verminderen, wordt dit effect vaak toegeschreven aan de betreffende therapie.
- In de eerste fase van de aandoening kan men een gunstig effect verwachten van een injectie met ontstekingsremmers (corticosteroïden). Dit is vooral aan te raden wanneer er ook veel pijn in rust aanwezig is. (5)
- Ontstekingsremmers hebben op korte termijn een gunstig effect op pijn en functie van de schouder. Na zes weken is er geen duidelijk verschil meer tussen mensen die wel of niet deze medicatie hebben gebruikt. (6)
- Het komt bijna nooit voor dat iemand voor de tweede keer een Frozen Shoulder krijgt in dezelfde schouder. (2)
- Bij mensen met diabetes zijn de klachten meestal erger en reageert de schouder minder goed op therapie. (2)

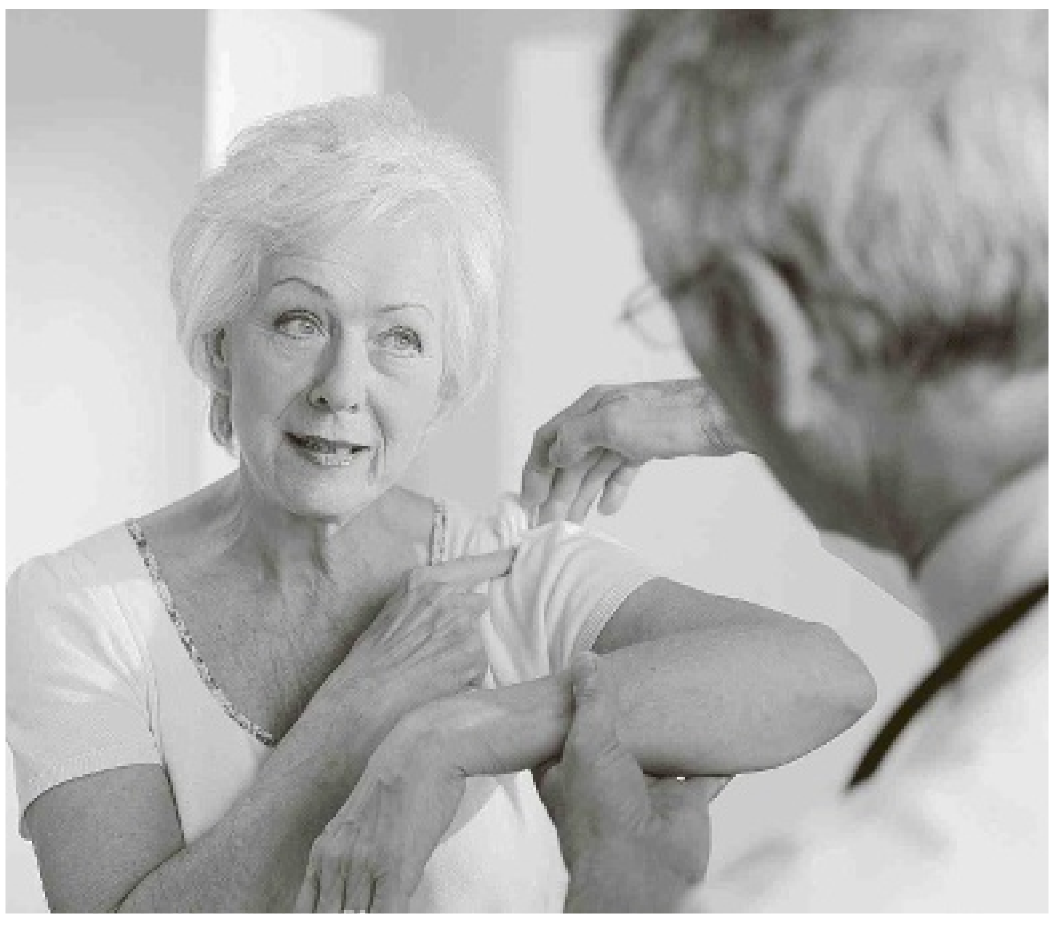

Het Frozen Shoulder Syndroom is een aandoening waarbij mensen pijn en stijfheid ervaren in de schouder.

Literatuur

1. Hand C, Clipsham K, Rees JL, Carr AJ. Long-term outcome of frozen shoulder. J Shoulder Elbow Surg 2008;17:231-36.
2. Dias R, Cutts S, Massoud S. Frozen Shoulder. BMJ 2005;331:1453-56.
3. Levine N et al. Nonoperative management of idiopathic adhasive capsulitis. J Shoulder Elbow Surg 2007;16:569-73.
4. Cleland J, Durall CJ. Physical Therapy for Adhasive Capsulitis: Systematic review. Physiotherapy 2002;88:450-57.
5. Nugteren K, Winkel D. Onderzoek en behandeling van de schouder. Houten:Bohn Stafleu van Loghum;2007.
6. Buchbinder R, Green S, Youd JM, Johnston RV. Oral Steroids for adhesive capsulitis. Cohrane Database of Systematic reviews 2006;4.

Landhuis Daniel: Groene oase van rust

De rust en groenrijke omgeving van Landhuis Daniel, dat sinds 1997 op de lijst van beschermde monumenten staat, verrast de bezoeker keer op keer. Het landhuis langs de Weg naar Westpunt, is zeker in de droge periodes op het eiland een ware oase.

Tekst: Marija Stojanovic Foto's: Ken Wong

Zodra de afslag naar het landhuis genomen wordt, maakt de verbazing over de schaduwrijke natuurlijke setting en de rust zich meester van de bezoeker van het in bijzonder goede staat verkerende monument. Eigenaar en chef Jan Francke zegt dat hij dit vaak hoort van zijn gasten. "Sommigen menen dat het aan de 'positieve aardstralen' te danken is. Dit was ook mijn ervaring toen ik voor het eerst in 1989 het eiland bezocht en in het toenmalige duikhotel verbleef. Ik was meteen verkocht en ben vervolgens 15 maal teruggeweest alvorens me in 1994 definitief op het eiland te vestigen. De verblijven hier hadden een 'opladende' en rustgevende uitwerking op me",

aldus Francke.
Aan zijn eerste bezoek aan het eiland kleeft een geestig verhaal. Francke die van beroep bioloog is en wetenschappelijk medewerker was bij de afdeling biologie van de Vrije Universiteit Amsterdam, besloot van zijn hobby en passie, Bourgondisch leven en liefde voor koken en wijnen, zijn werk te maken. "Ik kocht een kroeg in Middelburg die ik tot eetcafé omtoverde en die ik vijf jaar heb geëxploiteerd. Overigens bestaat het nog steeds. Jaarlijks koos ik een trouwe stamgast van het eetcafé uit, om daar een weekje mee op vakantie te gaan. In 1989 was dat René, een goede maat van me, die ik laat op een avond vroeg of hij zin had om mee op vakantie te gaan. Hij reageerde opgetogen en zei dat hij toevallig twee weken vakantie had. Een reis werd snel beklonken en we wilden de tropen opzoeken."
Het waren 'andere tijden', verhaalt hij, doelend op de afhankelijkheid van reisbureaus destijds om een reis te boeken. "We hebben dus tot de ochtenduren moeten wachten totdat de reisbureaus opengingen. Jamaica zou het worden. De dame informeerde wanneer we wilden vertrekken. Vandaag! Dat kon dus niet, maar ze had een alternatief... Curaçao. Ze wist wel een leuke nieuwe accommodatie. Het was slechts een paar dagen eerder geopend, een duikhotel in Landhuis Daniel. René en ik onmiddellijk naar huis, sokken en tandenborstels gepakt, en door naar Schiphol", aldus Francke met een ondeugende uitdrukking op zijn gezicht.

Eerste gasten

Het tweetal komt vervolgens in de avonduren, in het donker, op Curaçao aan en neemt een taxi. "Om bij het landhuis te komen, nam de taxichauffeur de route via de brug en vervolgens de Handelskade om ons behoorlijk wat later, op de gewenste bestemming af te zetten. Het was dus 's avonds laat en we zagen daar een meneer onder de boom zitten. Hij wist niets van een boeking, maar nam uiteindelijk vriendelijk onze bagage in ontvangst en wees ons de kamers toe in twee van de vier mooi gerestaureerde slavenhuisjes. We waren hiermee de eerste gasten van het duikhotel in Landhuis Daniel."

Smaakexplosie

Terug naar het heden. Bij aankomst op het parkeerterrein, worden we opgewacht door Francke en op subtiele wijze naar de, links van het parkeerterrein gelegen, kruiden- en groentetuin geloodst. Hij loopt voorop en zijn sigaar verspreidt een geur die zich mengt met die van de vochtige aarde. Het voorste gedeelte van de tuin is tot kas omgebouwd en wordt overdekt met donkergroen schaduwgaas. Een overweldigende hoeveelheid bakjes, met daarin verschillende soorten ontkiemende slasoorten, eisen de aandacht op. De bakjes zijn vergelijkbaar met waterkers waarbij de ontkiemende plantjes nog hun energie uit het zaad halen in een klein bedje van aarde. Francke reikt met grote regelmaat verschillende soorten blaadjes aan en stelt met gespannen blik de vraag: "Waar doet het je aan denken?" De jonge blaadjes geven een smaakexplosie in de mond, die zelfs nog een uur later de smaakpapillen prikkelen. Het antwoord: "Mosterd, maggi, kaneel, ruccola, Japanse radijs."

50 kilo zaadjes

Francke, die ongeveer vier jaar geleden voor eigen keuken begon te experimenteren met zaadjes om altijd verse kruiden te kunnen gebruiken, heeft na zo'n 100 verschillende soorten te hebben getest, nu 'de juiste zaden gevonden'. Deze worden in het buitenland besteld. Hij levert sinds anderhalf jaar aan restaurants op het eiland, inmiddels een vijftiental. De plantjes kunnen in de bakjes tot twee weken in de koeling overleven. De producten zijn geheel biologisch geteeld. De afname is nu zo groot dat hij om de twee maanden 50 kilo zaad importeert. "Eigenlijk zou ik willen uitbreiden. Daarom ben ik op zoek naar iemand met kennis van landbouw en die dit ook zou kunnen promoten."

Opmerkelijk is dat het landhuis een waterput heeft met brak water en dat men, voor bewatering van het vele groen, afhankelijk is van watertrucks.

Na de rondleiding van het tuiniersgedeelte, begeeft hij zich naar het restaurantgedeelte, een terras onder een grote overkapping. Francke pauzeert bij de 'siertuin' waarin verschillende bijzondere orchideeën te bewonderen zijn. "Dat is een passie van mijn echtgenote." De overkapping biedt een gezellige ambiance met een klassiek interieur. De meer dan 100

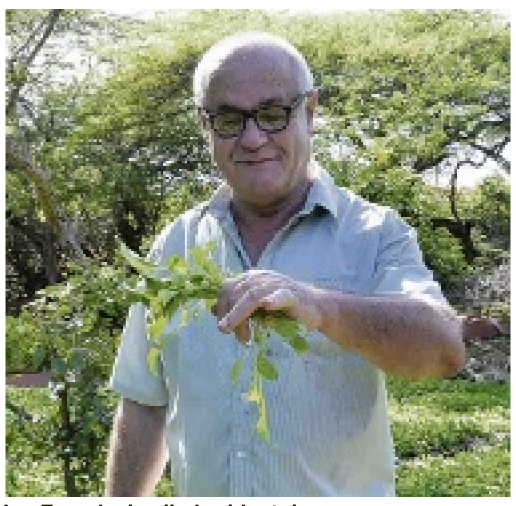

Jan Francke in zijn kruidentuin.

jaar oude vloertegels complementeren de warme uitstraling. De netjes beschilderde houten shutters zorgen voor een sfeer van 'vervlogen tijden'. "Het landhuis, dat uit de 17e eeuw stamt, is in 1976 grondig gerestaureerd door aannemer Van Lieshout. Het huis dat behoorlijk was vervallen, is zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat teruggebracht met authentiek materiaal, waaronder ook de oude tegels van het terras."

Verbouwing

Het landhuis met bijgebouwen is door Francke grondig gerenoveerd en verbouwd tot hotel-restaurant. "Toen ik het landhuis in 1997 kocht, stond het nog niet op de lijst van beschermde monumenten. Onze verbouwingen duurden in totaal een half jaar waarbij we met grote regelmaat, in kleine beetjes, grondig onderhoud hebben gepleegd. Ik heb zelf onder meer de overkapping van het terras gemaakt. Een paar maanden na afronding van de verbouwingen, kregen we een officiële brief, dat Landhuis Daniel op de lijst van beschermde monumenten was geplaatst", aldus een trotse Francke. Op de vraag of hij qua onderhoud te maken heeft met zogenoemde 'muurkanker' (muuruitslag), zegt hij: "Nee, gelukkig niet! Wat we uit voorzorg wel met grote regelmaat doen is het preventief impregneren van de houten balken door 'Pest Control', tegen witte mieren. Maar nee, gelukkig blijft het bij 'normaal' onderhoud."

Culinaire hoogstandjes

De kamers zijn gemoedelijk ingericht waarbij antieke interieur-elementen de historische loop benadrukken. De gasten kunnen voor vertier terecht in de gemeenschappelijke ruimte, een soort lounge ofwel bibliotheek, en gebruik maken van het zwembad. Het restaurant, met moderne keuken uitgerust, biedt aan ongeveer 100 gasten een zitplaats en staat bekend om de kwalitatieve culinaire hoogstandjes. Het landhuis biedt veel comfort. Zo ook de wijnkelder, die een constante temperatuur van 18 graden Celcius heeft en een grote eettafel met comfortabele stoelen huisvest. Op tafel staat een gelakte sigarenkist. "Hier houden wij met enige regelmaat wijntastings waarbij men ook van een goede sigaar kan genieten." In een nis in de muur liggen verschillende canvaszakken opgeborgen die de nieuwsgierigheid oproepen. "Oh, dat zijn de geïmporteerde zaadjes voor de aanplant van de tuinkruiden en gewassen, die we gekoeld bewaren."

Wandeltocht

Sinds kort kunnen de bezoekers vanaf Landhuis Daniel ook een wandeltocht maken die in samenwerking met Stichting Uniek Curaçao verzorgd wordt en tot de Vlakte van Hato leidt. "Het is een pittige wandelroute van ongeveer 2,5 uur. Mijn advies is dan ook om zich daar door een auto te laten ophalen. Het is een zeer natuurrijke dichtbegroeide omgeving. We hebben weleens meegemaakt dat gasten zonder begeleiding gingen wandelen en de weg kwijtraakten op nog niet eens zo'n grote afstand van het landhuis. Dan moesten we op hun stem afgaan om ze te vinden." Hij zegt dat men tijdens de wandelroute ook overblijfselen tegenkomt van onbekende bouwwerken waarvan het vermoeden bestaat het om leerlooierijen gaat die nog door de Spanjaarden geëxploiteerd zouden zijn.

Voor meer informatie over hotel en restaurant Landhuis Daniel en de wandelingen kunnen belangstellenden terecht op www.landhuisdaniel.com of via info@landhuisdaniel.com en bellen naar 864 8400.

Historie

De vermoedelijke naamgever van de plantage en stichter is Daniel Ellis. Het betrekkelijk kleine landhuis, gebouwd vóór 1750, behoort tot de oudste nog bestaande landhuizen. Het landhuis is waarschijnlijk kort na de aankoop van de gronden in 1711 gebouwd door bovengenoemde Daniel Ellis. Francke vertelt dat er vervolgens verschillende bekende families in het landhuis hebben gewoond. "Er zijn nog steeds mensen, natuurlijk hoogbejaard, die regelmatig een bezoekje brengen omdat ze in het landhuis zijn opgegroeid. Het is geweldig om te zien dat Daniel zijn aantrekkingskracht heeft behouden, je blijft terug komen!" Zo kent het hotel ook een constante toestroom van zogenoemde 'repeater'-gasten uit onder meer Nederland, Duitsland en Amerika. Het hotel bestaat momenteel uit de vier 'slavenhuisjes', drie kamers met eigen badkamer in het landhuis zelf en twee appartementen in een bijgebouw.

Het landhuis in 1973 in vervallen staat.

Het landhuis anno 2013.

Randal Corsen: De techniek van het schrijven

"Componeren is een ambacht, het is niets anders dan gaan zitten en je werk doen. Niet wachten tot er iets als inspiratie komt, dat is een excuus om niet aan de gang te gaan. Stel dat een chirurg geen inspiratie heeft!"

Tekst en foto: Mineke de Vries

Dat zegt jazzpianist/componist Randal Corsen. Een gedisciplineerd vakman, die zich niet 'laat' inspireren, maar beslist dat iets hem inspireert; die het zo lang doorgaat tot hij blij is. "Je dwingt jezelf tot schrijven, soms is het zwoegen. Ik kan een uur zoeken en uiteindelijk één maat opschieten, maar dat ene detail kan mijn inspiratie zijn." Andersom hoeft een geweldig gevoel over de noten op papier niets te zeggen over het uiteindelijke resultaat.

"Een nummer op de cd Evolushon vond ik zo ellendig, maar later bleek het één van de beste te zijn. De ene keer heb je een trigger waar je hoofd van op hol slaat, de andere keer zit het vast zoals een dopje op een fles waar je net even harder aan moet draaien, maar dan knalt deze er ook af. Op momenten waarop ik intens gelukkig ben - zoals de geboorte van mijn kinderen - hoor ik muziek in mijn hoofd en daar kan ik altijd weer op teruggrijpen."

Het ambacht is de techniek van het schrijven. "Zo weet je technisch gezien hoe lang een spanningsboog kan zijn, je weet wat past qua klanken. De samenhang van beweging, ritme en samenklank bepaalt de opbouw van de spanningsboog, waarna je de keus hebt die conventioneel op te lossen of juist onconventioneel, zoals bij mijn laatste cd Symbiosis."

Het proces van componeren begint met bewegingen van een bepaald ritme, wat al teweeggebracht kan worden door muziek in de auto. Die verzameling bewegingen, soms maar één enkele beweging, is de aanleiding voor een heel stuk, het zijn de materialen voor de composities. "In het beginstadium liggen overal kladjes met ideeën. Dan wordt componeren al gauw een noodzaak: ik moet het kwijt, moet het vastleggen. Het proces gaat altijd door, als ik nu vier cd's zou moeten maken, ik schrijf het zo weg."

De klanken die Corsen in zijn hoofd hoort, bewerkt hij meestal eerst voor bas en drums; die geven de richting aan welke kant het opgaat. "Dan komt de techniek. Ik bouw punten in waar ik het proces bewust stil leg, dat wordt de cadans, waarvan uit het idee ontstaat om het verder op te bouwen. Het is een abstracte manier van werken, de titels komen dan ook altijd achteraf. Het is overigens maar een interpretatie die je eraan hangt. Niet alleen van mineur, ook van majeur kan je droevig worden."

In de opera van Tania Kross is een moment dat iemand gevangen zit in een cachot en alleen de golven van de zee hoort. "Ik hoor de golven niet, maar vertaal de beweging van de golven in een symmetrische ladder. Werkelijk, ik kan dan zelf bijna zitten trippen op de klanken."

Bewegingen, interpretaties ontwikkelen zich eindeloos. Daartoe draagt de interactie met andere musici bij en het zich laten inspireren door elkaar. "Zo verbaas ik me elke keer weer over Keith Jarrett, die hetzelfde honderd keer anders kan spelen. Tevens trekt Corsen zich op aan de Portugese schrijver José Saramago (Nobelprijswinnaar 2004). "Hij schrijft eindeloos lange zinnen die je dwingen je te blijven focussen, waarmee hij de lezer in zijn waarde laat door te veronderstellen dat die dat prima aankan. Het grootste cliché 'less is more' schuif ik daarmee definitief van de baan. Less is soms juist 'boring'. Ik schat net als Saramago mijn publiek hoog in."

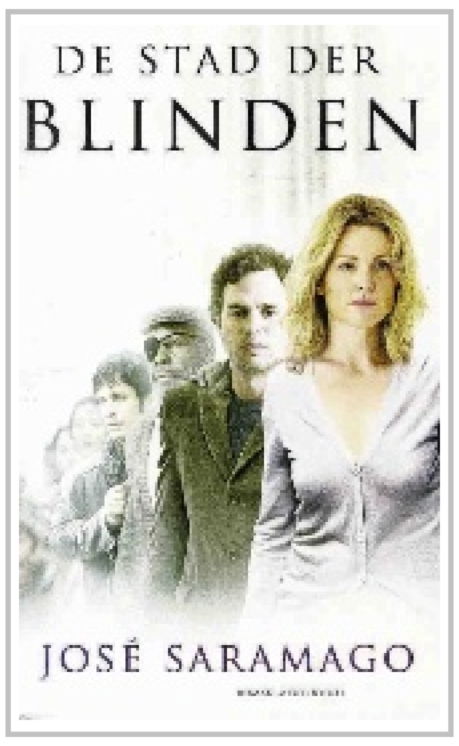

José Saramago schrijft eindeloos lange zinnen die je dwingen je te blijven focussen.

Voor de opera van Tania Kross heeft Corsen de beweging van de golven vertaald in een symmetrische ladder.

Randal Corsen op de piano.

Keith Jarrett kan hetzelfde honderd keer anders spelen.

Culturele Agenda

Brigitte Wawoe

Tot en met 30 maart is de expositie 'Le Carnaval des Animaux' in Landhuis Bloemhof te bezichtigen met sculpturen en schilderijen van Brigitte Wawoe. Haar werk wordt zowel binnen de expositieruimte als buiten in de tuin tentoongesteld. Brigitte Wawoe is zowel bekend in de lokale als internationale 'art scene'. Bij Bloemhof waren haar werken te zien tijdens Metamorfose in 2003 en de groepsexposities 'Vrouwen van de Berg' samen met Tiny Fricke en Hannah in 2006 en 'Ladies & Birds' samen met Ukki Ukleya in 2009. De titel 'Le Carnaval des Animaux' is geïnspireerd op de beroemde compositie van Camille Saint-Saëns en met dit in gedachten presenteert Brigitte Wawoe op een speelse wijze verschillende lokale en exotische dieren zoals de uil, de olifant, de vogel, het paard. Van huis uit is Wawoe beeldhouwer en op Curaçao is ze helemaal in haar element als ze stenen van de Tafelberg mag bewerken. Twintig jaar geleden is ze gaan schilderen omdat zij een sterke behoefte had om kleur te brengen in haar werk. Tijdens deze expositie kunnen we naast haar prachtige variatie sculpturen gemaakt van de stenen van de Tafelberg en bronzen beelden, een kleurrijk dierenrijk bewonderen, onder meer in haar zogenoemde mozaïekschilderijen.

Landhuis Bloemhof ligt aan de Santa Rosaweg 6, naast Café Tap Maar In en is open van dinsdag tot zaterdag van 09.00 tot 14.00 uur. Voor meer informatie kunt u bellen naar 737-5775, info@bloemhof.an, www.bloemhof.an.

Heleen Cornet

In de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort in Otrobanda is nog tot 12 maart de tentoonstelling 'Het magische Regenwoud - Elfin Forest Saba (een term die gebruikt wordt voor ecosystemen die vooral bestaan uit kleine planten, bomen en dieren) te bezichtigen met mooi werk van Heleen Cornet.

Gallery Alma Blou

Vanaf juli 2013 tot juli 2014 herdenken we 150 jaar Afschaffing van de Slavernij, terwijl dit jaar ook 200 jaar Koninkrijksrelaties gevierd wordt. Galeries en musea zijn druk bezig exposities te organiseren rond deze gebeurtenissen.

Yubi Kirindongo

Eén van onze meest gewaardeerde kunstenaars is uitgenodigd door één van de meest prestigieuze musea voor sculpturen in Nederland, Museum Beelden aan Zee in Scheveningen voor een oeuvre-expositie. De opening is op 2 november 2013. Tegelijk met de expositie zal er ook een monografie verschijnen van Yubi, geschreven door Thomas Meyer Zu Slochteren en uitgegeven door KIT. Eind februari was Meyer op Curaçao om het werk van Yubi te documenteren. Aan allen die werk van deze kunstenaar hebben wordt gevraagd om contact op te nemen, zodat dit werk gefotografeerd kan worden voor het boek.

From Woman to Women

Lies Bruens exposeert momenteel in Gallery Alma Blou schilderijen onder de titel From Woman to Women. Bruens is oud-leerlinge van Ria Houwen.

Avila Extravaganza

Zondag 17 maart om 11.00 uur is het openingsconcert van de Avila Chamber Music Extravaganza in La Belle Alliance met 'The McDermott Trio'; Zaterdag 23 maart om 17.00 uur is het concert in het Paleis van de Gouverneur '2's' & '3's' en op zondag 24 maart om 11.00 uur wordt afgesloten met 'Schumann x 6'. Voor meer informatie: tel. 461.4377. Entree: 50 gulden p.p. Studenten (met hun ID) en kinderen tot 16 jaar betalen 15 gulden.

Alliance Française

Vrijdag 22 maart v an 19.00 - 21.00 uur viert de Alliance Française 'Le Jour de la Francophonie' (dag van de Franstaligen) in Landhuis Klein Kwartier. Dit jaar wordt aandacht besteed aan de Franstaligheid van de Libanese gemeenschap op Curaçao. Een ieder is van harte welkom.

Noteert u alvast:

Harold Martina

Cultureel Comité Fortkerk nodigt een ieder uit om op dinsdag 12 maart te komen genieten van een klassiek pianorecital gegeven door Harold Martina met werken van Beethoven, Mendelsohn, Gottschalk, Granados, L. Calvo, Debussy en Liszt in de Fortkerk. Kaartjes à 50 gukden zijn verkrijgbaar bij Mensing's Caminada.

Ascencion

Rondleidingen Landhuis Ascencion op 21 en 28 maart door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis. Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt u op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardighe-den van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname 10 gulden p.p. Koffie, cake en limonade bij aankomst inbegrepen. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864 1950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

Op vrijdag 22 maart is er een avondwandeling met een krioyo-maaltijd bij voldoende belangstelling. Vanaf 16.30 uur bent u welkom op het landhuis en staat de koffie klaar, voor de kinderen is er limonade. Om 17.00 uur vertrekken we voor de wandeling. De route loopt onder meer langs Boca Ascencion waar de schildpadden zich regelmatig laten zien. Bij terugkeer op het landhuis staat er een krioyo-maaltijd gereed en voor de kinderen een frietje met... De toegangsprijs inclusief koffie en limonade bij aankomst, patia en de maaltijd bedraagt 27,50 gulden, kinderen tot 12 jaar 12,50 gulden; deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave tot 19 maart via tel: 864 1950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

'Mosaic Art'

Workshop 'Mosaic Art voor talentvolle kinderen' in de rustige maar inspirerende omgeving van de studio in Juan Luis van 1 - 5 april van 09.00 - 13.00 uur incl. alle materiaal, verse fruitsmoothies en lokaal gemaakte snacks: 45 gulden per dag en 225 gulden voor de hele week. Mail naar: Susan Rudolf: susan8888rudolf@gmail.com

Nieuws op cultureel gebied? Mail naar: agenda.cultuur@gmail.com

Tropisch Koninkrijk in Zwolle

Museum de Fundatie presenteert vanaf december 2013 tot maart 2014 in zijn vestiging in Zwolle, Paleis aan de Blijmarkt, de tentoonstelling 'Tropisch Koninkrijk'. Deze expositie, georganiseerd naar aanleiding van de viering '200 Jaar Koninkrijk' geeft een overzicht van de actuele beeldende kunst van de zes Caribische eilanden die tot het Koninkrijk der Nederlanden behoren: Aruba, Bonaire, Curaçao, St.Maarten, Saba en St. Eustatius.

'Tropisch Koninkrijk' beslaat een groot gedeelte van het Paleis aan de Blijmarkt, dat momenteel gesloten is in verband met een uitbreiding en zal worden heropend in mei 2013. Gastconservator van 'Tropisch Koninkrijk' is de kunsthistoricus en publicist Maarten Jager. Hij brengt op dit overzicht van de laatste ontwikkelingen op kunstgebied uit de Caribische gebiedsdelen van het Koninkrijk der Nederlanden onder de aandacht. De meest representatieve vertegenwoordigers van de verschillende kunstdisciplines zijn op de expositie vertegenwoordigd. Het gaat om internationaal georiënteerde Caribische, multiculturele schilder- en beeldhouwkunst, video, film, fotografie, keramiek en conceptuele kunst waaronder installaties. Hun kunst wordt in het bijzonder in het Caribisch gebied zelf en in Midden-Amerika getoond, met name op de internationale biënnales van Santo Domingo en Cuba.

Terwijl de expressieve kunst uit het Caribisch gebied veelal het lokale overstijgt, speelt de zoektocht van de bewoners naar de eigen identiteit een belangrijke rol in hun kunst. Voor de hand ligt de Afrikaanse en Indiaanse erfenis van de Caribische kunstenaars. Daarnaast manifesteert zich binnen de mix van culturen de invloed van Europa, Midden-Amerika en zelfs die van het Nabije Oosten, want in het bijzonder kunstenaars op Aruba hebben Libanese voorouders. Behalve de diaspora, zijn de geschiedenis van de eilanden, mythen en gebruiken, religie en de huidige sociaal-politieke situatie belangrijke thema's in de kunst van de Cariben.

De 19 kunstenaars op 'Tropisch koninkrijk' gebruiken de meest uiteenlopende materialen. Van traditionele 'dragers' als verf en brons tot sumpiñas (doornenstruiken), plastic afval en ander afgedankt materiaal. Een aantal kunstenaars is in het Nederlandse museale circuit inmiddels bekend, onder wie Yubi Kirindongo. Hij nam vorig jaar deel aan de internationale beeldenroute 'ArtZuid' in Amsterdam. Een overzicht van het werk van David Bade was in 2010 te zien in het museum voor actuele kunst GEM (Den Haag). Van zijn hand is ook de metershoge sculptuur van een ridder, getiteld 'Ins Blaue', die in september 2012 een plaats kreeg in de beeldentuin van Kasteel het Nijenhuis in Heino. Dit najaar nemen verschillende prominente Curaçaoënaars en Arubanen deel aan de tentoonstelling 'Caribbean: Crossroads of the World' in New York. Middels 500 kunstwerken wordt vier eeuwen Caribische kunst belicht. Aan deze expositie in El Museo del Barrio, het Queens Museum of Art en het Studio Museum ging tien jaar onderzoek vooraf.

Verschillende kunstenaars op 'Tropisch Koninkrijk' hebben niet eerder in Nederland geëxposeerd, waardoor deze presentatie voor hen een uitstekende springplank naar grotere bekendheid kan zijn. Aan de expositie in Zwolle nemen de volgende kunstenaars deel:

Aruba: Ciro Abath, Stan Kuiperi, Elvis Lopez, Osaira Muyale, Ryan Oduber.
Bonaire: Nochi Coffee, Winfred Dania.
Curaçao: David Bade, Herman van Bergen, René Emil Bergsma, Ruben La Cruz, Yubi Kirindongo, Tirzo Martha, Felix de Rooy, Evelien Sipkes, Ellen Spijkstra.
Saba: Heleen Cornet, Glenda Heyliger
St. Maarten: Ras Mosera

Ruben la Cruz

Kris Berry breekt door

Terugkeren van Curaçao met een zak vol liedjes

Altijd maar gedachten, altijd maar analyses, het denken stopt nooit: hersenspinsels, oftewel Marbles, dat is dan ook de naam van haar eerste cd, die vorig jaar verscheen. Kristel de Haak ging als negentienjarige weg van Curaçao en breekt door als zangeres Kris Berry in Nederland, ondanks het ontbreken van een muzikale opleiding en een commerciële carrière als uitgangspunt.

Tekst en foto's: Mineke de Vries

Druk, vlot pratend, enthousiast, snel afgeleid, hier en daar nog een restje okergele nagellak op haar nagels, vertelt Berry haar verhaal. Een vriendelijke blik in haar ogen, maar ergens verraadt die blik dat ze er zelf nog niet helemaal in gelooft dat ze aan het doorbreken is als zangeres. Ze trad maar liefst twee achtereenvolgende jaren op tijdens het North Sea Jazz festival, is met haar nieuwe cd te horen op de radio en was onder meer afgelopen december te gast bij De Wereld Draait Door. Wekelijks treedt ze een paar maal op, ze heeft net en tournee achter de rug en er zijn nieuwe plannen. In april gaat ze even naar huis, naar Curaçao, om bij te tanken, maar ook om met Antilliaanse musici samen te spelen en, om een maandlang te schrijven en hopelijk met een 'zak vol liedjes weer terug te keren'.

De stijl van Kris Berry ligt ergens tussen rock & roll, latin, jazz, country en rhythm & blues, maar je hoort er ook de Caribische klanken in terug. Als je iets wat gewoonlijk op drums wordt gespeeld, nu op percussie uitvoert, heeft het direct een heel andere, eigen sound. Haar muziek kent invloeden uit Noord- en Zuid-Amerika, maar ook van hedendaagse muziek en klassiek.
"Maar uiteindelijk zijn alle stijlen en invloeden slechts een manier om bij mijn eigenheid te komen. We doen geen poging een Curaçaose tambú neer te zetten, maar we streven juist naar iets unieks qua sound."

Het afgelopen jaar was Berry druk met de promotie van haar album Marbles, waarvoor ze overigens alle teksten zelf schreef. "Marbles, want het zijn de hersenspinsels die me diepgang geven. Marbles is alles wat te maken heeft met wat in je hoofd zit. Ze zeggen weleens Don't lose your marbles. Maar ook de marbles als knikkers - ninichi in het Papiaments - intrigeerden me enorm als kind." Tevens heeft ze net een tournee door Nederland achter de rug met het professionele 22-koppige strijkensemble Sinfonietta waar zij met jazz-zanger Wouter Hamel en zanger/pianist Ruben Hein als gasten optraden in de grote concertzalen. Maar er zijn plannen genoeg.
"We gaan nu het zomer/festivalseizoen in, beginnend met de North Sea Jazz Club in Amsterdam in maart. Na de zomer komt er een project van een paar maanden waar ik nog niet teveel van kan zeggen. En wellicht wacht ons in 2014 een nieuwe cd."

Zorgeloosheid
De Curaçaose Kristel de Haak verhuisde op jonge leeftijd met haar moeder naar St. Maarten, het eiland dat ze met complete zorgeloosheid associeert. "Ik heb er alleen maar prachtige herinneringen aan: ongereptheid, schoonheid, maar vooral het ongecompliceerde van ons bestaan. Ondanks haar carrière was mijn moeder altijd aanwezig voor mij, we gingen picknicken aan het strand, deden leuke dingen. Met de kinderen uit de buurt speelden we altijd buiten bij iemand in de tuin. School, vrienden, buren, alles was perfect, hooguit was er eens een orkaan, maar dat betekende ook avontuur." Terugkijkend weet ze daarentegen ook dat ze een verlegen, soms wat angstig kind was. "Opgesloten in mezelf, ik observeerde en had altijd een miljoen gedachten in mijn hoofd."
Dat verlegen meisje kwam op haar elfde terug naar Curaçao, waar ze ook opeens Nederlands moest leren. Op de basisschool, het Pire College, was ze nog een onzeker kind, maar op het Radulphus ontpopte ze zich en begon zich ook artistiek meer te uiten. In vrije uren trok ze zich vaak terug in het grote tekenlokaal boven in de school om te tekenen of te schilderen. Berry vertelt: "We verhuisden van een schattig huisje aan de Boy Ecuryweg - waar een familielid geregeld leguanen kwam vangen en er soep van maakte - naar de Reigerweg, waar ik het grootste deel van mijn middelbare schooltijd woonde." Terwijl de periode op St, Maarten stond voor zorgeloosheid, vond ze op Curaçao haar thuisbasis, haar zekerheid.

> Ik kan gemakkelijk kletsen, ik moet alleen nog leren luisteren

Ode aan Berry
Het was in deze tijd dat Kristels moeder hertrouwde en Kristel er een familie bij kreeg. "Als twaalfjarige zit je daar niet op te wachten. Zo gelukkig als we samen waren had ik niet verwacht dat mijn moeder iemand miste. Maar op haar trouwdag zag ik wat liefde met een mens kan doen. Ik vergeet nooit haar schoonheid, haar uitstraling die dag. Uiteindelijk heeft een familie erbij me meer rijkdom gegeven. Als ode aan mijn stiefvader koos ik zijn naam als zangeres: Berry. Aan hem ontleen ik ook een deel van mijn identiteit. Daarnaast ben ik bewonderaar van Chuck Berry, één van de pioniers in de rock & roll."
Bij Kristel Berry thuis was een kunstopleiding niet bespreekbaar, omdat dat onvoldoende zekerheid bood. Vandaar dat zij in 2001 hotelmanagement ging studeren in Leeuwarden. "Alles was nieuw, van treinen tot een studentenhuis met mensen van allerlei nationaliteiten. Overal zocht ik bevestiging, zelfs van de buschauffeur wanneer ik moest uitstappen, tot ik besloot uit die vreselijke slachtofferrol te stappen. Alles was anders, weilanden, koeien, het weer en niet in het minst de zee, maar ook daar ben ik letterlijk ingestapt en ben het gaan waarderen!"

Blocnote naast bed
Na haar opleiding volgde een carrière in de ICT en sales. Berry: "Ik paste daar niet, was niet in control. Ik was te perfectionistisch, wilde processen heel slim en efficiënt aanpakken maar schoot door. Ik bleef op zoek, naar mezelf, naar mijn innerlijke geluk, maar door dit werk, het mantelpakje, het afgerekend worden op prestaties, raakte ik steeds verder van mijn werkelijke ik af. Ik besefte dat mijn geluk niet in het commerciële lag, ik wilde meer met mensen. Ik voel me maatschappelijk betrokken, ben iemand die appeltaart staat te bakken voor mensen, ik wil geven, zorgzaam zijn." Hoe dat te combineren is met een baan in de muziek is voor Berry heel helder: "Mijn hoogste geluk zit in het heel dicht bij mezelf zijn, wat ik kan bereiken met muziek, maar daarnaast ook in het iets kunnen betekenen voor anderen met mijn liedjes. Ik wil mensen raken, ik hoop dat ze wat aan mijn teksten hebben."
Altijd al was Berry bezig met teksten, gedichtjes. "Mijn liefdesverdrietjes in mijn jeugd verwerkte ik door gedichtjes te maken. Jammergenoeg heb ik die niet meer!" Nog altijd gaat ze niet slapen zonder een blocnote naast haar bed. "Midden in de nacht komen de mooiste dingen boven."

Tussen virtuozen
Bij toeval ontmoette ze in 2010 producer Paul Willemsen die onder de indruk was van één van haar liedjes en haar uitnodigde in zijn studio. Berry: "Ik zong toen al een paar jaar in een gelegenheidsband - waarmee ik drie zomers naar Wales en Denemarken ging, wat me overigens al mijn vakantiedagen kostte - maar nu werd het echt een vak." Het ging snel en in 2011 verscheen een EP met vijf van haar liedjes, die snel werd opgepikt. "Eigenlijk ging het veel te snel, ik had niet eens gedefinieerd wat ik wilde. Toch voelde ik dat dit mijn weg was. Ik stortte me erin en zocht een baantje in de horeca om mezelf te onderhouden." Kris Berry had geen muzikale opleiding, had zelfs geen zangles gehad, maar haar stem imponeerde.
"Ik herinner me dat mijn moeder altijd zei dat mijn stem een gave van God was, maar eerlijk gezegd, ik zong alleen onder de douche." In de band van Willemsen kwam ze terecht bij professionals, mensen die conservatorium hadden gedaan of muziekwetenschappen. "Het zijn musici, virtuozen die op hoog niveau spelen. Ik spreek hun taal niet, ik kan alleen maar zingend omschrijven wat ik bedoel. Maar tot nu toe begrijpen we elkaar."

Kwetsbaar in muziek
"Net als in de sales is ook de muziekindustrie hard, deze is alleen sructuurlozer. Het verschil zit hierin: in de zakenwereld word je beoordeeld op je targets, haal je die niet, krijg je ervan langs, moet je nog beter presteren. Maar dat kan je buiten jezelf houden. Bij muziek is het zo dat als je iets niet goed doet, het je raakt als persoon, het komt veel dichter bij je. Muziek maken is heel intiem. Het maakt je kwetsbaar. Gebeurt er iets wat ik niet verwacht of maakt iemand een denigrerende opmerking, dan voel ik me aangevallen en ben ik van slag. Dan blokkeer ik compleet. Maakt iemand me voor de show kapot, dan kom ik niet uit de verf. Natuurlijk moet je in die situaties een professionele houding aanleren. Dat lukt me ook. Pas had ik een optreden net na de begrafenis van een dierbare, dan trek ik een vrolijke cocktailjurk aan, maak me leuk op en ga ervoor."

Cryptisch en complex
Kris Berry leeft in uitersten. Haar temperamentvolle Curaçaose inslag lijkt soms niet te stroken met haar analyserende en altijd nadenkende geest. Die diepgang brengt dan wel haar liedjes voort, maar is tevens een valkuil voor de emotionele Berry. "Mijn gedachten gaan maar en de liedjes zijn soms zo cryptisch dat ze bijna oppervlakkig lijken. Ze zijn complex, abstract, onbereikbaar. Ze zijn persoonlijk, gaan over pijn en verdriet, maar ik wil ze zo maken dat ze voor veel mensen gelden. Dan is het de kunst om te gaan fine tunen." De composities van haar liedjes van Marbles maakte ze samen met producer/gitarist Paul Willemsen.

"Ik moet nog leren in de muziek maar ook in mijn persoonlijke groei: een mate van stabiliteit, rust. Ik kan gemakkelijk schrijven, gemakkelijk kletsen, ik moet alleen nog leren luisteren", zo vat ze het zelf samen. Met de hoge eisen die ze aan zichzelf en haar werk stelt en daar tegenover een bepaalde mate van destructief gedrag is het een opgave om zichzelf zodanig te polijsten dat ze tot haar uiteindelijke vorm komt. Maar ben je daar, dan ben je bij je innerlijke geluk.

Stilstand is geen achteruitgang
Ook stil zijn en stil staan moet je leren. "Stilstand is geen achteruitgang, integendeel, het kan juist een oplaadmoment zijn. In de sales leerde ik, niet bang zijn voor nee, want hoe meer nee's je krijgt hoe dichter je bij het ja komt." Dat alles in de zoektocht naar haar ware zelf. Want van daaruit werken biedt uiteindelijk meer zekerheid dan de beste baan bij een groot concern.

Enthousiast laat ze nog een paar op de heenweg gemaakte foto's zien van haar geliefde IJ in Amsterdam, waarna ze vrolijk zwaaiend - haar haren wapperend om haar hoofd - met haar oude fiets de pont over het IJ oprijdt.

Leesvoer

Bruine suyker deel II 'Curaçao'

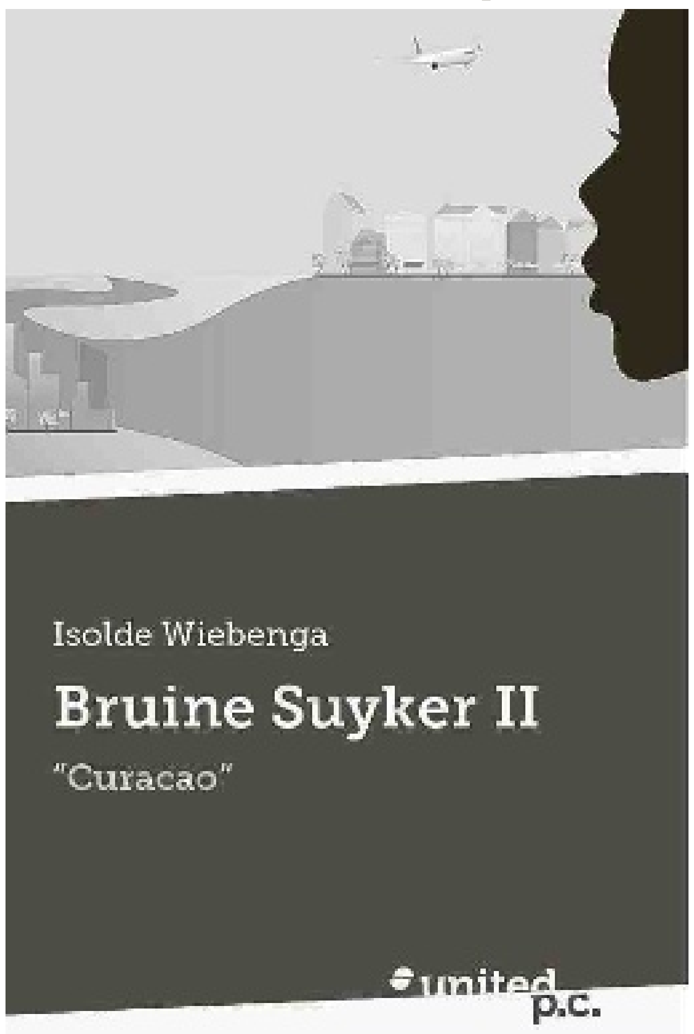

Het boek Bruine suyker deel II 'Curaçao' is geschreven voor 10- tot 12-jarigen.

Het is het tweede deel in een door Isolde Wiebenga geschreven reeks waarvan de boeken ook los gelezen kunnen worden.

Het boek gaat over de avonturen die Thes Suyker meemaakt. Geadopteerd uit Afrika woont ze in Nederland en neemt de lezers mee naar haar kleurrijke bestaan.
Een (voor)leesboek over vriendschap, verwantschap, verbondenheid en verre liefde, dat adoptie in een positief daglicht plaatst.

Het boek is te koop via uitgeverij United p.c., amazon.com en bol.com.

Ars Poëtica

Aan een klein meisje

Dit is het land waar grote mensen wonen,
Je hoeft er nog niet in het is er boos
Er zij geen feen meer er zijn hormonen
En altijd is er weer wat anders loos.

En in dit land zijn avonturen
Hetzelfde van een man en van een vrouw
En achter elke muur zijn anndere muren
En nooit een eenhoorn of een bietebauw.

En alle dingen hebben hier twee kanten
En alle teddyberen die zijn dood.
En boze stukken staan in boze kranten
En dat doen boze mannen voor hun brood.

Een bos is hier alleen maar een boel bomen
En de soldaten zijn niet meer van tin
Dit is het land waar grote mensen wonen
Wees maar niet bang, je hoeft er nog niet in.

Annie M.G. Schmidt

Uit: En wat dan nog?
uitgeverij: De Arbeiderspers

Huntu Kòrsou

'Alle beetjes helpen'

Wat begonnen is als vrijwilligerswerk van twee betrokken burgers is uitgegroeid tot een van de belangrijkste steunpunten van Curaçao en valt vrijwel niet meer weg te denken uit onze samenleving.

In de pakketten zitten alleen producten met een lange houdbaarheid.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Ruim dertig jaar later is deze organisatie nog steeds bezig haar missie uit te voeren: het verstrekken van maandelijks 350 tot 400 voedselpakketten aan minderbedeelde gezinnen. En sinds 2005 biedt de stichting middels het project 'Tutti Fruti" vers fruit aan kinderen van de naschoolse opvang. Ik heb het over Stichting Hulp aan Curaçao dat beter bekend staat als de Voedselbank Curaçao.

Maandelijks worden voedselpakketten uitgedeeld die door vrijwilligers van de stichting zijn ingepakt. De inhoud wordt zorgvuldig samengesteld. Zo wordt er rekening gehouden met de thuissituatie van de gezinnen. Zij beschikken vaak niet over elektra en hebben dus niets aan verse producten omdat ze die niet kunnen bewaren. Daarom zitten in de pakketten alleen producten die een lange houdbaarheid hebben zoals vis in blik.

Welk gezin in aanmerking komt voor een voedselpakket wordt bepaald door maatschappelijk medewerkers met wie de Voedselbank nauw samenwerkt. Deze personen hebben intensief contact met deze gezinnen en hebben zodoende een band met hen opgebouwd. Zij komen aan huis en weten als geen ander de situatie binnen het gezin. Deze deskundigen zijn verbonden aan instanties als het Wit-Gele Kruis, de Gezinsvoogdij Instelling en de Ban Bario's Bèks, de lokale sociale diensten. Zij komen de pakketten ophalen en zorgen ervoor dat deze bij het juiste gezin terechtkomen. De gezinnen zelf halen het pakket niet op, want zij willen liever niet aan de buitenwereld laten zien dat zij het moeilijk hebben.

Hoewel ik vind dat de Voedselbank goed en onmisbaar werk verricht en op korte termijn het leed verzacht van minderbedeelden, bekruipt mij het gevoel dat op de lange termijn het verstrekken van voedsel wel een afhankelijkheid in de hand werkt. Dit komt over als symptoombestrijding. Het echte probleem van armoede wordt niet aangepakt.
Ik zoek naar een antwoord op de manier hoe de stichting hiermee omgaat en kom op hun website het volgende tegen: "Bovendien worden de voedselpakketten verstrekt voor een tijdelijke periode om zodoende geen afhankelijkheid van steun te creëren." Dus ook de stichting is zich bewust van dit probleem en tracht daar iets aan te doen.

Toch ben ik niet geheel gerustgesteld, want hoe kan het dan zijn dat in 10 jaar tijd, van 2001 tot 2011, het aantal voedselpakketten dat jaarlijks wordt verstrekt vernegenvoudigd is? Het lijkt alsof armoede zich als een olievlek verspreidt over onze samenleving. Een zorgelijke zaak. Tegelijkertijd spreekt mijn positieve wederhelft in mij, het engeltje op mijn schouder, mij aan en zegt: "Hoe groot het probleem ook is, de stichting draagt met de middelen die zij heeft hoe dan ook bij aan een 'better quality of life' van minderbedeelden. Met datgene wat zij doet brengt zij een sprankeltje hoop bij deze mensen. Wat zou van hen terechtkomen als de stichting er niet zou zijn?"
Ik zucht diep en besef: "Alle beetjes helpen. Laat ik dit vooral niet vergeten."

Meer informatie: http://nl.hulp-aan-curacao.org/

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Milieu

Haast met 'revolutie'

Kleine boeren in Ecuador hopen dat de beloofde landbouwrevolutie hen oplossingen brengt.

Het Ecuadoraanse parlement wil kort voor de nieuwe verkiezingen haast maken met de landbouwrevolutie die president Rafael Correa beloofd heeft.

De huidige legislatuur eindigt in mei. Het parlement versnelde daarom de procedure om de waterwet goedgekeurd te krijgen, een cruciaal onderdeel van de landbouwrevolutie van president Rafael Correa.
Een onderdeel van de procedure die tegen mei klaar moet zijn, is de raadpleging van de inheemse gemeenschappen. Sinds eind februari kan een honderdtal organisaties voorstellen indienen over 'de tradities, de rituele en heilige (water)plaatsen' en allerlei aspecten die met het waterbeheer verband houden.

Inheems protest
De raadpleging over de waterwet kwam er na inheems protest in 2010. De organisaties vreesden toen dat de regering bij haar 'landbouwrevolutie' te weinig rekening met hen zou houden.

Negen wetten
De landbouwhervorming gaat over nog veel meer, onder meer over grondbeheer, biodiversiteit, zaden, biologische en industriële landbouw en andere milieuaspecten.
"We hebben voorstellen ingediend voor negen wetten", zegt Miguel Ríos van Copisa, een organisatie die voor modern voedselbeheer ijvert. "We hopen dat de belangrijke projecten nu in gang worden gezet."

Centrumlinks
Op 14 mei begint het nieuwe parlement, dat op 17 februari verkozen is. De regerende, centrumlinkse Alianza País (AP) heeft dan 57 procent van de 136 zetels.
Door interne verdeeldheid had de AP nog geen meerderheid gevonden voor de wet. Een heikel punt is onder meer de vraag welke sector voorrang moet krijgen als het over water gaat: consumenten, producenten, toerisme, landbouw of industrie.
Volgens parlementslid Pedro de la Cruz, lid van de Commissie voor Voedselbeheer, moeten de nieuwe regels expliciet vermijden dat de mijnbouwindustrie nadelige gevolgen heeft voor de watervoorraden.

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Schuchter; 5. door; 8. baljuw; 12. lange smalle ondiepte in zee; 13. vogelhuis; 16. gewas; 17. landbouwwerktuig; 18. soort lama; 19. doorzichtig weefsel; 21. persoonlijk vnw.; 22. Chinees gewicht; 24. blaasinstrument; 26. gevechtswagen; 28. cijfer; 30. dochter van Cadmus; 31. domkop; 32. verwonding; 35. werpen; 37. muzieknoot; 38. zonder eetwaren (Eng.); 39. bijwoord; 40. talent; 42. rivier in India; 45. ten algemenen nutte (afk.); 46. maand; 48. gevangenis; 49. onafgesloten; 51. iemand die iets uitleent; 53. uitgestorven vogel; 55. achter; 56. muziekstuk voor twee stemmen; 58. vleesgerecht; 60. soort slee; 61. rivier in Frankrijk; 63. Aziaat; 65. lofdicht; 66. tandglazuur; 67. afstammeling; 68. kort jasje.

VERTICAAL:
1. Broekophouder; 2. verbond; 3. voegwoord; 4. bijbelse figuur; 5. vouw; 6. vogelproduct; 7. terug; 8. duinvallei; 9. uitroep van spijt; 10. signaal; 11. typen; 14. uitroep van berusting; 15. grote toeloop; 18. en; 20. foedraal; 23. eensgezindheid (Fr.); 25. niet egaal; 27. levendig (muz.); 29. tijdelijk in gebruik geven; 31. autotype; 33. tijdperk; 34. plomp; 35. vaartuig; 36. roem; 40. weefselverslapping; 41. staat; 43. met tegenzin; 44. met de trein reizen; 46. ondergrondse; 47. plaats in België; 50. deel van de hand; 51. onderricht; 52. loopvogel; 54. kindergroet; 57. nachtvogel; 59. zenuwtrekking; 62. Frans lidwoord; 64. tandeloos zoogdier; 65. rivier in Siberië.

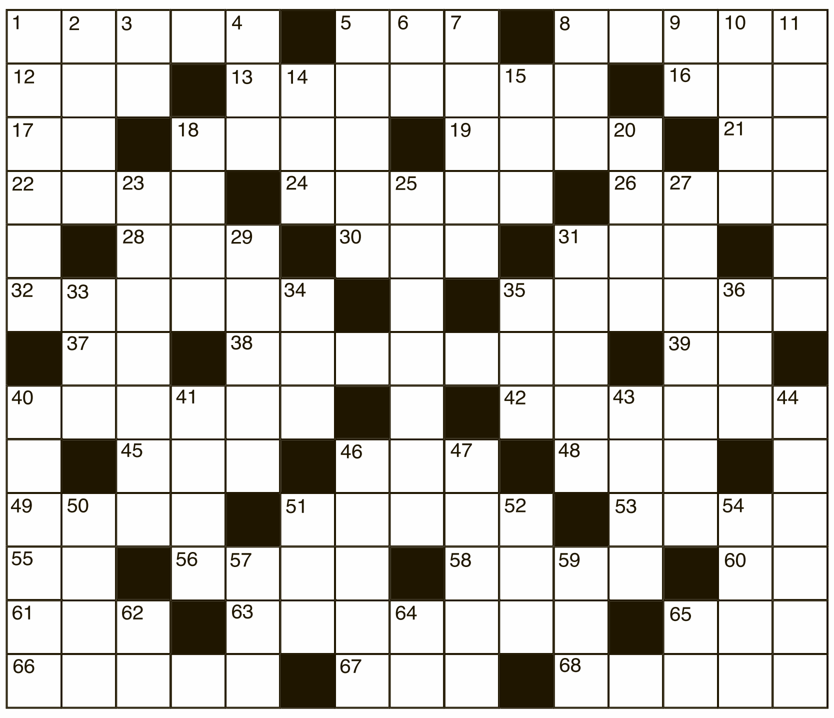

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

B. Davelaar
Weststraat 71
Aruba

Myha Margaretha
Kaya Abrahamsz # 1
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

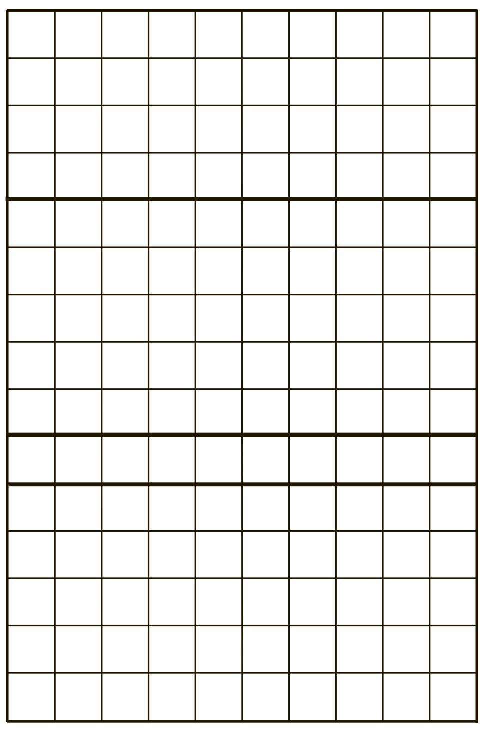

1. Kleur, gelaatskleur, kleingeestige aanmerkingen maken;
2. lot zonder prijs, te kennen geven, kaartkleur;
3. deel v.e. kachel, houtsoort, vrucht;
4. zuiver, land in Afrika, nietig;
5. Europeaan, motief, identiek;
6. losse naad, actief koolpoeder, algemeen bekend;
7. bijenkoningin, zure kers, schaduw;
8. ritmische beweging, gemelijk persoon, land in Europa;
9. geestdrift, appelkruintje, vogelbek;
10. vestingwerk, kaartterm, zegeteken.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

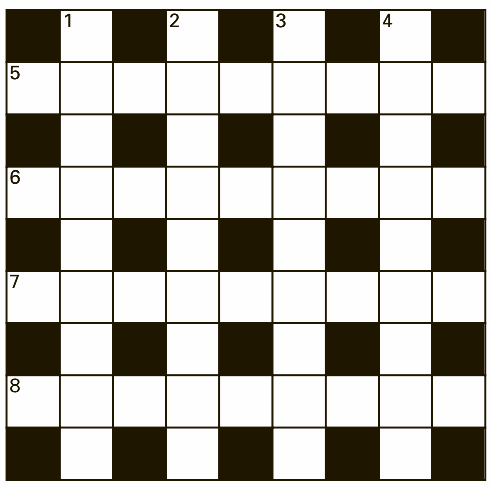

HORIZONTAAL:
5. Uitroep van een vogel die een schuiver maakt (5);
Zemen herstellen (6);
6. Geld(t) als een duplicaat aan het water (6);
Verdienstelijke opgave?(7);
7. Hoogstaande boom (8);
Hier is weer weinig ruimte om te wandelen (4);
8. (Op)bergen van schepen (6);
Volgens hem gaat de politie af (6);

VERTICAAL:
1. Hier gaat een roofdier aan de wal (7);
Het kind ligt erin (4);
2. Overtrokken afbraak (5);
Verlichting in de gang? (8);
3. Met effect vangt hij een insect (4);
Geld maakt bij herhaling geluid (4,4,);
4. Publiek zintuig (6);
Hebben luisteraars er slag van? (6);

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

L S N E G R O Z E B E O S
E N O V V T R H L E E N E
K E R O U O C E S E P T C
K G E A L S L S S M G R A
E R S G I E A T A T W O R
T E I R O H T L O P U E V
L A T T A L L T O O M R E
N E L L I A O O E I I D P
M E L W A E L E G M A E S
A A M N E N K R L J S A N
T N G E E E E L A E G E E
IJ I N P N R R N O L P J M
S T P O E N E D E O P S M
E I N N D S E D E S S A O
K N E N E F E O T I U A R
K E O R B S I N N E T B G

Alweer
Baasje
Bezorgen
Donna
Edelgas
Ergens
Grommen
Kippenloop
Kritiekloos
Lesauto
Metrisch
Najade
Nemen
Ontroerd
Prutser
Races
Remigreren
Sedes
Signaallamp
Smetteloos
Speleologe
Spoeden
Tallahassee
Tekkel
Tennisbroek
Uitoefenen
Vogel
Voltooien

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

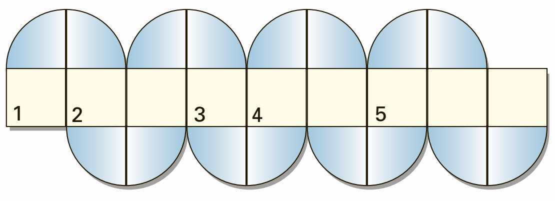

1. Plaats in Italië; **2.** belediging; **3.** desalniettemin; **4.** bekritiseren; **5.** volgen.

© Puzzelland/130309

SUDOKU

	3		6	1			8	9
		2					5	3
5		8			9	7		
6	2							
		9	1		2	4		
				7		6		
				5				8
8		4	3	9		5	2	6
3		6					4	

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

9	8	3	1	4	5	2	7	6
1	7	5	2	3	6	8	4	9
2	6	4	8	7	9	3	5	1
7	2	6	4	5	3	9	1	8
4	3	1	6	9	8	5	2	7
5	9	8	7	1	2	6	3	4
3	5	7	9	8	1	4	6	2
8	1	2	5	6	4	7	9	3
6	4	9	3	2	7	1	8	5

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 3. Tsa; 5. uso; 10. wombat; 12. louter; 13. bergkam; 16. gier; 17. norit; 18. snit; 20. een; 22. natron; 26. diggel; 29. ikat; 30. tube; 31. taster; 34. weinig; 37. lea; 39. asen; 40. honds; 42. ijken; 43. dooreen; 45. stereo; 46. lounge; 47. spa; 48. mak. VERTICAAL: 1. Zwijgen; 2. smeent; 3. tab; 4. sten; 6. slat; 7. oom; 8. stenig; 9. bretel; 11. igrec; 14. roe; 15. kin; 19. roken; 21. tiber; 23. ama; 24. rit; 25. nar; 26. duw; 27. gei; 28. eli; 31. trassi; 32. speler; 33. genre; 35. nakend; 36. gunnen; 37. loo; 38. ade; 40. hoop; 41. sela; 43. des; 44. nok. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Kastentor; 6. stemveelt; 7. bakzorgen; 8. tijdnoodtij. Verticaal: 1. Lastpakijs; 2. stamazone; 3. onweervol; 4. poelierts. **Anagram:** 1. geel-gelei-België; 2. loom-kolom-Lombok; 3. nier-reine-Inkeer; 4. keel-eikel-Kiezel; 5. arts-aster-Snater; 6. reis-risee-Cerise; 7. gier-regio-Horige; 8. baas-blaas-Albast; 9. Oder-ronde-Donker; 10. slok-kolos-Eslook. Eindoplossing: BLIKSCHADE **Woordzoeker:** interruptie **Puzzelslang:** 1. Ugli; 2. inktvis; 3. stop; 4. picador; 5. rodelen. Het sleutelwoord luidde: UITSPAREN.

Sardines

Tekst: Miriam de Windt

Sardines komen bijna wereldwijd voor en danken hun naam aan het mediterrane eiland Sardinië. Sardines zijn familie van de haring, net zoals makreel, ansjovis en onze eigen 'masbangu'. Sardines komen veel voor in de West-Atlantische oceaan en het Middellandse zeegebied. In deze gebieden worden ze dan ook massaal gegeten.

Behalve eiwitten en ijzer, levert dit recept ook belangrijke hoeveelheden selenium, fosfor, B12, vitamine D en Omega-3- en -6 vetzuren. De hoeveelheid vetten is erg hoog. Een alternatief voor minder vetten is de olie uit de pan gieten en de knoflook en peterselie alleen met het aanhangend vet dat in de pan achterblijft fruiten. U kunt ook ingeblikte sardines in olijfolie gebruiken, even in de oven of bakplaat opwarmen en afmaken met gefruite knoflook en peterselie.

Sardines

Aangezien sardines voornamelijk ingeblikt voorkomen, vergeten we dat ze ook vers bestaan. Indien u verse sardines wilt eten, dient u erop te letten dat ze echt heel vers zijn. Sardine is een vette vissoort. Het vet oxideert heel snel en hierdoor gaan ze tranig smaken.

Tijdens de vastentijd is het een gewoonte om vaker vis te eten. Sardine kan een voordelige oplossing zijn. U krijgt, behalve de hierboven genoemde voedingsstoffen, ook een aardige hoeveelheid kalk binnen, omdat ze met graat en botjes worden gegeten. U kunt gemakkelijk iets lekkers maken voor de lunch of voor de broodmaaltijd 's avonds. Natuurlijk dient u het liefst blikproducten te mijden. Maar u kunt wel bewust kiezen welke blikproducten u af en toe zult gebruiken.

Het inblikken

Na de vangst worden de sardines schoongemaakt, op maat gesneden, gepekeld en in de blikken gelegd. Daarna worden ze gaar gebakken in de oven en pas hierna wordt de olie, saus of bouillon toegevoegd. U kunt ook ingeblikte sardines kopen die alleen gepekeld zijn ('in brine'). De beste sardines gaan in olijfolie. Deze zijn ook uw beste keuze. Het advies is om in ieder geval te zorgen voor zo min mogelijk toevoegingen in het ingeblikte product. Sardines in tomatensaus, met citroen, met 'pika', met groenten, vallen dus allemaal uit. Door onder meer de saus zal de sardine-industrie ook toevoegingen (smaakstoffen, kleurstoffen en conserveringsmiddelen) gebruiken om het product te verbeteren en goed te houden.

Visolie

Visolie kunt u verkrijgen in twee soorten: levertraan en olie uit visvlees.
Levertraan wordt gewonnen uit de lever van kabeljauw, maar ook vaak uit haai. Levertraan is een uitstekende bron van vitamine A, D en Omega-3-vetzuren.
Olie uit visvlees bevat aanzienlijk minder vitamine A en D, maar is rijker aan Omega-3 en -6-vetzuren.

Omega-3- en Omega-6

Olie en vetten zijn opgebouwd uit een deel glycerol en daaraan verbonden drie vetzuurketens. In de stofwisseling en gezondheidsaspecten gaat het om de vetzuren. Zoals bekend, kunnen vetzuren verzadigd of onverzadigd zijn. Omega-3- en Omega-6-vetzuren zijn meervoudig onverzadigde vetzuren.
De belangrijkste Omega-3-vetzuren voor het menselijk lichaam zijn: alfa-linoleenzuur (bekend onder de Engelse afkorting ALA), eicosapentaeenzuur (EPA) en docosahexaeenzuur (DHA).

Tot de groep Omega-6-vetzuren behoren onder meer linolzuur (Engelse afkorting LA) en Gamma-linoleenzuur (GLA).
Vette koudwater-zeevis als makreel, tonijn, haring, zalm, ansjovis en sardines zijn een goede bron van Omega-3- en Omega-6-vetzuren.
Omega-3- en -6 kunnen het volgende betekenen voor uw gezondheid: voorkomen van hart- en vaatziekten, artritis, depressies, verlagen het cholesterol- en triglyceridegehalte. Ze zijn ook van belang voor de oogfunctie en de hersenstofwisseling (voorkomen van ADHD en ziekte van Alzheimer).

Omega-3 en -6 dienen in een evenwichtige verhouding tot elkaar te zijn voor de beschermende effecten. Een ideale verhouding om naar te streven is tussen de 3:1 en 5:1.

Twee maal per week vette vis is tegenwoordig het advies met betrekking tot visconsumptie. Handig om zo'n gemakkelijk en supervoordelig recept met sardines te hebben.

Voedingswaarde voor 2 sardines met 1 bruine pistolet

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	743/3121	37%
Natrium	423 mg	21%
Eiwitten	12 g	12%
Kalk	25 mg	4%
Vetten	68 g	102%
IJzer	2.1 mg	14%
Verzadigde vetten	1 g	3%
Vitamine A	43 mcg	5%
Cholesterol	26 mg	10g
Vitamine B1	0.08 mg	8%
Koolhydraten	23 g	9%
Vitamine B2	0.10 mg	8%
Voedingsvezels	3 g	10%
Vitamine C	4 mg	6%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

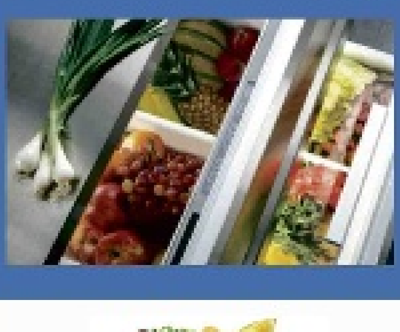

Langer vers met Sub-Zero koelkasten.

Sub-zero koelkasten hebben afzonderlijk op temperatuur en vochtigheid verstelbare koelvakken. Uw etenswaren worden hierdoor onder ideale omstandigheden bewaard, waardoor deze langer houdbaar zijn.Verse groenten dienen het beste koel en vochtig bewaard te worden; daarentegen vereisen bevroren etenswaren ijzige en droge lucht om de smaak te waarborgen.

Sub-zero eigenaren verklaren dat hun groente en fruit 20% langer meegaan. Dit vertaald zich in een aanzienlijke besparing op jaarbasis. Met 60 jaar ervaring in de koelingsbranche, kunnen we dit beamen.

Sub-zero koelkasten bespaart u tijd en geld door uw verse producten langer vers te houden.

Ultimate guardian of food's goodness
BKB KITCHEN & BATH
SUB-ZERO WOLF Factory Certified Installation
ORIONWEG KAYA A, #5A, ZEELANDIA, CURACAO TEL: 4612707

Kookmeemet May

Sardines met knoflook en peterselie

Ingrediënten
8 sardines, schoongemaakt en aan één kant opengesneden (butterflied)
zeezout
3/4 cup extra virgin olijfolie
4 grote tenen knoflook, fijn gehakt
4 eetlepels verse fijngehakte Italiaanse peterselie
brood met een goede korst

Bereidingswijze:
De olie verhitten in een grote koekenpan. De sardines toevoegen en bakken tot ze opaque worden, 30 à 45 Seconden aan elke kant.Met een geperforeerde lepel uit de olie nemen en op een schaal met een rand arrangeren.
De knoflook al roerend heel even in de olie bakken. Niet laten verbranden!
Dan de peterselie, ook heel even en vervolgens de olie over de sardines schenken.
Direct serveren met het brood.
Voor 2 à 3 personen.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Pazo Pondal Alberiño, Spanje

Druivensoort: Alberiño
Streek: Rias Baixas
Kleur: Witte wilde perzik
Geur: Appel en venkelzaad
Smaak: Frisse aromatische tonen

Het wijngebied Rias Baixas ligt in Galicië, het noordoosten van Spanje boven Portugal.
Het is een van de groenste wijngebieden aldaar en wordt gekenmerkt door een heel bijzonder druivenras de Albariño-druif. Deze druif wordt daar al eeuwen aangeplant en heeft subtiele smaken van sinaasappelbloesem en groene olijven met daarbij 'verfijnde' kruidigheid als venkelzaad, kamilleknopjes en St. Janskruid. Een subtiele, frisse wijn, elegant maar ook spannend. Aan de noordkust van Spanje worden veel sardines gevangen en gegeten.
Een heerlijke wijn dus die heel goed past bij de eerlijke smaak van ziltigheid van de sardines en de rijpe toon van knoflook en de frisse groene kruidentoon van de peterselie.
Deze Albariño kan heel veel aan, maar gaat vooral bij alle heerlijkheden uit de zee zoals scallops, inktvis, sardines, mul, zeekraal, zeeaster, zeebaars en oesters.

Santé!
Erik van Kampen, sommelier

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Kurk, glas of siliconen?

Een bekend fenomeen in wijn is het verschijnsel 'kurk'. Als een wijn kurk heeft, krijgt deze een typische kurksmaak. De wijn ruikt naar een muffe, vochtige kelder en heeft een onaangename bittere nasmaak.

Tekst: Erik van Kampen

De kurksmaak, ook wel trichlooranisol of kortweg TCA genaamd, ontstaat door een chemische verbinding tussen de wijn in de fles en een schimmel die voorkomt in de bast van de kurkeik of op de plaats waar de wijn wordt geproduceerd. Het is gebleken dat chlooroplossingen die gebruikt worden om kurken te steriliseren de productie van TCA kunnen stimuleren.

Als er kurk in het glas drijft, betekent dit overigens niet dat de wijn 'kurk' heeft. Het is meestal een teken van een droge kurk of een slecht geopende fles. Een beetje schimmel aan de bovenkant (buitenkant) van de kurk is ook niets om u zorgen over te maken. Zorg wel dat u de fles niet afsluit met de beschimmelde bovenzijde van de kurk naar beneden, want de wijn kan dan alsnog door de schimmel aangetast worden.
Er bestaat overigens een echte 'kurkhond' opgeleid in Napa Valley, Californië. Golden retriever Louisa Belle was erg onrustig in huis. Het deed de eigenaren besluiten om haar energie in te zetten voor nuttiger doeleinden. Zij confronteerden de hond met een stapel kurken, waarvan zij na twee weken al binnen 30 seconden de slechte van de goede begon te onderscheiden door ze met haar neus aan de kant te schuiven.
Aangezien 'kurk' een aanzienlijk probleem is in de wijnwereld, hebben de baasjes goud in handen met Louisa Belle. "De meeste wijngaarden vertrouwen op de menselijke neus, maar dat is tijdrovend, duur en lang niet zo betrouwbaar als Belle, wier neus 2000 keer gevoeliger is dan de onze."
De zeven jaar oude Louisa Belle kan niet alleen slechte kurken van goede onderscheiden. Ook hele wijnvaten en reeds gesloten flessen die aangetast zijn door TCA pikt ze er moeiteloos uit.

Weer eens wat anders dan een drugshond of zwartgeldhond, ik zou er zo één adopteren.

De discussies over welke afsluiting een fles wijn moet hebben is overigens nog lang niet gelopen. In verschillende wijnproducerende landen zijn er uitvoerige panels die zich met dit probleem bezighouden.

De meest gebruikte is nog steeds de natuurkurk uit de kurkeik. Een hele, of een geperste, voor de meesten van ons is dit het vertrouwde beeld. Natuurlijk is de kurk uit één stuk beter maar duurder, en worden van de snijresten de goedkopere geperste kurken gemaakt, vaak met extra chemicaliën om de restjes bij elkaar te houden. Voordelen heeft de klassieke kurkafsluiting echter niet; één op de 15 flessen wijn vertoont smaakafwijkingen onder meer door schimmels, of doordat de kurk de fles niet goed afsloot. Dit laatste zie je als de wijn door of langs de kurk is gegaan bij een relatief jonge wijn.

Wat de kurk voor ons is, dat is de schroefdop voor nieuwe wijnproducerende landen. Ze snappen daar vaak de hele ophef in Europa niet zo goed; waarom zo moeilijk doen over een afsluiting, die altijd een bepaald percentage slechte wijnen geeft, zelfs bij gerenommeerde châteaus?
Zelf heb ik veel duurdere wijnen uit de 'Nieuwe Wereld' geproefd, en heb geen enkele slechte ervaring met de schroefdop.

Dan is er ook nog de plastic of siliconenkurk, die ook in Europa steeds meer wordt toegepast. Deze kurk is goedkoop en in iedere kleur te maken en te bedrukken. De eerste ervaringen leren dat de plastic kurk op lange termijn niet altijd zijn mannetje staat, en de wijnen na enkele jaren beginnen te oxideren. Mijn wijnopeners moeten echter niet veel van de plastic kurken hebben, de 'kurk' laat zich lastig openen.

Tot slot de glazen kurk. Mijn indruk is dat deze weleens een grote toekomst kan hebben. De glazen kurk ziet er ook mooi uit, en heeft een eigen 'gemakkelijk' verwijderingsritueel.
Het handhaven van de natuurkurk heeft volgens velen traditie, en moet daarom gehandhaafd blijven. Maar zou er nu ook zo'n discussie zijn geweest toen we van het met de voeten persen van wijn overgingen op mechanisch persen?

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

Trommelgeesten (1)

In 2013 wordt herdacht dat in 1863 door Nederland de slavernij werd 'afgeschaft' in Suriname, op Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Maarten, St. Eustatius en Saba.
In een artikelenreeks herdenkt Fred de Haas hoe de van huis en haard verdreven Afrikaanse mannen en vrouwen die in gevangenschap naar de 'Nieuwe Wereld' werden gevoerd gedwongen waren om zichzelf opnieuw uit te vinden en een eigen identiteit op te bouwen uit de elementen die zij meebrachten en aantroffen: elementen uit christelijke en inheemse culturen, aangevuld met wat zij zich herinnerden uit hun eigen Afrikaanse tradities. Voor hun geestelijk welzijn was het in die moeilijke tijden voor hen van belang dat zij weer een spirituele leer opbouwden als leidraad in een moeizaam bestaan.
Wat is hiervan terechtgekomen en wat is de toekomst van al die 'Afro-Amerikaanse religies' die zij opnieuw hebben moeten 'uitvinden'?
In de laatste aflevering zal nader worden ingegaan op de situatie op Curaçao. Daarbij zullen ook de opvattingen van Curaçaose wetenschappers en ervaringsdeskundigen worden meegewogen.

Trommels van San Benito, Mérida.

Iedereen heeft weleens afbeeldingen gezien van monniken in trance die, naar de uitdrukking op hun gezicht te oordelen, in contact zouden staan met het bovenaardse, het goddelijke, het mystieke. Ook bij de oude Grieken en Romeinen werd er al contact gezocht met de goden en waren er priesteressen die, al of niet in trance en onder invloed van bedwelmende dampen, onduidelijke orakeltaal uitsloegen waaruit vervolgens allerlei voorspellingen werden afgeleid.

Tekst: Fred de Haas

Trancetoestanden en orakeltaal vinden we ook terug in de Afrikaanse religieuze tradities. Toen er Afrikaanse mannen en vrouwen als koopwaar werden overgebracht naar het Caribisch gebied en Latijns-Amerika namen ze vanzelfsprekend ook een aantal godsdienstige gebruiken en denkbeelden met zich mee die in sommige landen (Cuba, Brazilië) in betrekkelijk authentieke vorm bewaard zijn gebleven. We moeten hierbij wel bedenken dat deze mannen en vrouwen uit verschillende gebieden in Afrika afkomstig waren waardoor hun godsdienstige tradities erg van elkaar konden verschillen.
Vaak hebben deze Afrikaanse godsdiensten zich na aankomst in de Nieuwe Wereld vermengd met christelijke en/of inheemse gebruiken en rituelen.
Honderden jaren lang werden de godsdienstige Afrikaanse tradities in de Europese koloniën beschouwd als evenzoveel uitingen van primitief en afkeurenswaardig volksgeloof. Pas in de 20e eeuw begonnen wetenschappers de verbanden te bestuderen tussen de verschillende 'zwarte' godsdiensten en zich af te vragen wat deze in geestelijk en sociaal opzicht aan positiefs te bieden hadden.

Het is niet verwonderlijk dat Afrikaans getinte religieuze tradities hebben standgehouden. Hoewel de 'slaven' vaak al in Afrika door katholieke priesters werden gedoopt, betekende dat nog niet dat ze zich echt hadden bekeerd tot de katholieke godsdienst. Bovendien werden zij na de doop in feite aan hun lot overgelaten. Op Curaçao, bijvoorbeeld, kwamen er pas aan het einde van de 18e eeuw min of meer regelmatig Spaanse priesters vanuit Venezuela naar Curaçao. In Haïti waren er in de eerste helft van de 19e eeuw zelfs helemaal geen officiële priesters vanwege een conflict met het Vaticaan. Toch was er behoefte aan spirituele troost en steun en daarin werd toen voorzien door 'prêtres de savanne' (lokale blotevoetenpriesters) die geen opleiding hadden, een paar formules kenden en wat rituelen konden uitvoeren rond doop en begrafenis. Het spreekt vanzelf dat de mensen, bij gebrek aan een goed georganiseerde religie, zich toen massaal wendden tot hun oude Afrikaanse goden en deze op smaak brachten met restanten van katholicisme. Deze situatie heeft ertoe geleid dat de Vodou (zo wordt het meestal gespeld in wetenschappelijke tijdschriften) in Haïti kon gaan opbloeien en in 2003 zelfs tot officiële godsdienst werd verheven.

Pater Spaans en de Vodou

In de jaren 60 van de vorige eeuw heb ik in Haïti eens een bezoek gebracht aan een Nederlandse pater, 'le Père Spaans'. Pater Spaans zat hoog in de bergen zijn priesterlijke roeping zo goed en zo kwaad als dat ging uit te oefenen. De Haïtiaanse bevolking mocht hem graag maar dat nam niet weg dat de Vodou-trommels zich altijd luid lieten horen. Pater Spaans schudde dan glimlachend zijn hoofd en zei: 'ze kunnen het tóch niet laten'.
De pater kon zich niet veroorloven om deel te nemen aan zo'n Vodou-ritueel, maar voor mij gold dat gelukkig niet. Op een avond had ik de gelegenheid een dergelijke ceremonie bij te wonen in de buitenwijken van de hoofdstad Port-au-Prince.

De 'houngan' (Vodou-priester), een sluw uitziende man in een spijkerbroek, wachtte ons op in een zaaltje met kerkbanken en loodste ons mee naar zijn 'altaar', ergens achterin. Op dit altaar stond en hing een allegaartje van afbeeldingen van Afrikaanse goden en katholieke heiligen. Ook lagen er - ongetwijfeld magisch geladen - onduidelijke voorwerpen. Kortom, het was een toonbeeld van syncretisme, de vermenging van religieuze elementen uit verschillende culturen die zo kenmerkend is voor de 'zwarte' godsdiensten uit het Caribisch gebied en Zuid-Amerika.
De dienst begon met het tekenen (met maïsmeelpoeder) van mooie figuren (vèvès) op de vloer die bij bepaalde goden (loa's) hoorden. De tekeningen dienden om die goden op te roepen. De trommels produceerden een obsederend ritme. 'Priesteressen' kwamen binnen en begonnen te dansen op het ritme van de trommels. Een van hen viel kronkelend op de grond waarbij ze onbegrijpelijke kreten slaakte. In een andere priesteres herkende ik een vrouw die zich de vorige dag als prostituee had aangeboden. Ik constateerde dat Afrikaanse godsdiensten erg flexibel en praktisch konden zijn. De 'kerkgangers' zaten er overigens vrij gelaten bij. Ze hadden het duidelijk al eens eerder gezien. Op een gegeven ogenblik kwam er een lid van de privé militie van 'Papa Doc' Duvalier binnen, een zogenaamde 'tonton macoute' (= boeman) in khaki-uniform en met de bekende goudomrande zonnebril op. Onmiddellijk werd ie omringd door een paar vrouwen die hem begonnen te knuffelen. Er werd een fles rum naast hem neergezet om hem gunstig te stemmen. Tontons konden namelijk doen wat ze wilden en hielden de Vodou-bijeenkomsten scherp in de gaten om eventuele kritiek op de regering de kop in te drukken. Tijdens een Vodoubijeenkomst was immers eind 18e, begin 19e eeuw de grote opstand tegen de Fransen begonnen. En de toenmalige dictatoriale regering van Duvalier, in de wandeling Papa Doc genoemd omdat hij arts was, kon een herhaling van zoiets niet gebruiken.

Het was duidelijk dat de gelovigen in wezen hetzelfde zochten als de gelovigen van voor westerlingen meer 'gewone' godsdiensten als het katholicisme en het protestantisme: troost, een gevoel van saamhorigheid en wat entertainment in de vorm van rituelen.
Het aanwezige publiek verwacht tijdens zo'n Vodou-dienst dat de priesteressen in geestelijke vervoering raken als een godheid bezit van hen neemt. Westerlingen staan over het algemeen nogal sceptisch tegenover dat soort extatische toestanden en schrijven die vermeende 'bezetenheid' vaak toe aan hysterie, knap toneelspel of een door bepaalde kruiden opgewekte veranderde bewustzijnstoestand. Dit alles gaat gepaard met obsederend trommelspel, uitzinnig, vaak sensueel dansen, soms ook met het offeren van dieren en zelfverwonding om bloed te kunnen offeren aan de goden. Ook is er sprake van ritueel taalgebruik, te vergelijken met het bezigen van Latijnse formules door een katholiek priester. Ook al begrijpen de gelovigen de taal niet, dan laten ze toch de gewijde formules eerbiedig over zich heengaan. Zo spreken de lekepriesters van de Cubaanse Santería (waarover dadelijk meer) soms nog Yoruba, de taal van een volksstam in West-Nigeria, waarvan ooit veel stamleden in Cuba en Brazilië terecht zijn gekomen. De gelovigen begrijpen niets meer van die taal, maar ervaren het gebruik ervan als een magisch middel om met de oude Afrikaanse goden in contact te komen. Zie ook You Tube, Vaudou Haïtien: Cérémonie 'Chiré-Aïzan'. En voor een integere verfilming van Vodou-bijeenkomsten tussen de jaren 1947-1951 zie You Tube / REAL Voodoo Rituals. Het laatste duurt 50 minuten. Het is een goede inleiding op de rest van dit artikel.

Afro-Amerikaanse godsdiensten

In de loop der afgelopen eeuwen zijn er miljoenen Afrikanen naar de Spaanse, Portugese, Franse, Engelse, Deense en Hollandse koloniën gebracht. Deze Afrikanen behoorden allemaal tot verschillende stammen, taalgebieden en culturen. Maar soms kan het zijn dat in bepaalde gebieden ethnische groepen vrij homogeen van samenstelling zijn gebleven. Zo vinden we in Suriname veel overeenkomsten met de godsdienstige tradities van de Ashanti en Fanti uit Ghana. In Brazilië en Cuba zijn er bepaalde gebieden met een uitgesproken Yoruba- (Nigeria) en Bantu- (Angola/Congo) traditie.

Bij het bestuderen van Afrikaanse godsdiensten valt één ding op: ze nemen gemakkelijk goden en rituelen uit andere culturen over. Afrikanen zijn praktische mensen en als iets bevalt dan wordt het overgenomen. Hun godheden blijken al net zo praktisch te zijn als zijzelf en over menselijke eigenschappen te beschikken. Ze hebben hun deugden en hun gebreken, ze kunnen goed of slecht zijn, afhankelijk van hoe je met hen omgaat. Goden kunnen worden gemanipuleerd en dat verklaart meteen al de grote populariteit van de magie in Afrikaanse godsdiensten. Goden stellen er prijs op dat de rituelen goed worden uitgevoerd. Anders kunnen ze erg boos worden en moeten dan door offers weer gunstig worden gestemd.

Ook valt het op dat moraal en religie in Afrikaanse godsdiensten geen verband met elkaar houden. Er bestaat niet zoiets als de Tien Geboden zoals we die kennen van de katholieke kerk. Het begrip 'zonde' is een onbekend verschijnsel. Over een 'hiernamaals' maken ze zich ook geen zorgen. Als je wordt gestraft of beloont dan gebeurt dat in deze wereld en nergens anders. Wel geloven de Afrikanen in een Opperwezen, maar ze houden zich daar verder niet mee bezig. Dat Opperwezen bemoeit zich ook niet met aardse zaken. Dat laat hij/zij aan de lagere godheden over. Het begrip 'ziel' was wel bekend. Men geloofde zelfs dat een mens meerdere zielen had en dat een ziel na de dood in een ander lichaam opnieuw geboren kon worden.
Voorouderverering was wijdverbreid in de Afrikaanse godsdiensten. De Yoruba hadden de traditie om in de maand juni in de straten te dansen waarbij gemaskerde dansers de voorouders voorstelden en gehuld waren in lange veelkleurige gewaden. De dansers werden vergezeld door trommelaars en mensen die het publiek op afstand hielden. Ook waren er acrobaten, clowns en goochelaars die meeliepen in de stoet en het geheel een luchtige toon gaven.
In Afrika kende men ook 'priesteressen' die een vrij lange en kostbare opleiding kregen. Aan het eind van de opleiding kregen de priesteressen een bepaalde godheid toegewezen met wie ze in trance zouden kunnen spreken. Dit verklaart het bestaan van 'priesteressen' in het Caribisch gebied en Zuid-Amerika.

Fetisjisme

Een wijdverbreid misverstand is dat Afrikanen 'fetisjisten' zouden zijn, mensen die in 'voorwerpen' geloven. Wel kunnen zij aannemen dat er een bepaalde geest in een voorwerp (een stuk hout, een steen) huist. Zo'n voorwerp wordt dan een bescherming biedend 'amulet'. Maar die geest kan er ook weer uitgaan en dan wordt de amulet weer een gewoon stuk steen of hout.
Het woord 'fetisj' komt van het Portugese 'feitiço' dat letterlijk 'maaksel' betekent. Met dat woord duidden de Portugezen dingen als rozenkransen en afbeeldingen van heiligen aan. Met andere woorden, christenen waren in die zin van het woord net zulke 'fetisjisten' als de Afrikanen.

Europeanen stelden de Afrikanen altijd graag voor als een stel barbaren die blij mochten zijn dat de Europeanen de moeite namen om hen wat beschaving - in de vorm van het Christendom natuurlijk - bij te brengen. Inmiddels weten we allang dat er al ten tijde van de ontdekkingen politiek goed georganiseerde Afrikaanse landen waren waar de beoefening van kunsten en ambachten op een zeer hoog peil stond (Nigeria, Dahomey/Bénin, Ghana). Een deel van die vaardigheden hebben de Afrikanen meegenomen naar de Nieuwe Wereld. Het tekenen met maïsmeelpoeder van prachtige symbolen op de vloer van de tempel bij Vodou-rituelen is daar een klein voorbeeld van. Ook hadden bepaalde Afrikaanse volken, zoals de Yoruba, een ontwikkelde vorm van godsdienst.

(Wordt vervolgd)

Mina de Barlovento

Mens & Werk

Omgaan met kritiek

Iedereen heeft wel eens kritiek op zijn werkzaamheden of gedrag ontvangen en veel mensen kunnen daar niet mee omgaan. Ze zien kritiek als een aanval op wie ze zijn en ze krijgen het idee dat de ander hen wil kwetsen.

Tekst: Judice Ledeboer

Dikwijls schieten mensen in de verdediging. Maar eigenlijk draait kritiek niet om wie je bent, maar om wat je doet. En dit zijn twee totaal verschillende dingen.

Op de werkvloer ontstaan snel misverstanden omdat mensen niet goed kunnen omgaan met kritiek. Deze misverstanden kunnen zelfs uitmonden in complete relatiestoornissen op de werkvloer en dat heeft invloed op een goede samenwerking en iedereen op een afdeling of binnen een team heeft er last van.

Het is dus belangrijk om te leren om te gaan met kritiek. Natuurlijk wil iedereen zijn werk goed doen. Het is nooit leuk om negatieve feedback of op-en aanmerkingen te krijgen over je werk of de aanpak van werk. Een probleem is dat de meeste werkgevers en leidinggevenden niet goed zijn in het geven van kritiek of te weinig tijd nemen om hun werknemers op een rustige manier aan te geven dat het werk niet goed is gedaan en hoe dat te verbeteren is.

Veel misverstanden ontstaan omdat leidinggevenden niet duidelijk zijn in het geven van opdrachten en er te veel van uitgaan dat de werknemers uit zichzelf weten hoe ze het werk moeten doen. 'Je moet beter op de hoogte zijn' kan van alles betekenen. Het spreekt voor zich dat er dan gevraagd wordt op welke wijze het werk wel goed of beter gedaan moet worden, maar dat durven werknemers vaak niet, omdat men bang is voor de leidinggevende en men voelt zich 'dom' als er iets niet goed is gegaan, maar dat gevoel is onterecht. Het kan gebeuren dat de werknemer de opdracht niet heeft begrepen en uit schaamte om 'dom' gevonden te worden niet vraagt om betere uitleg.

Het is dan ook belangrijk dat leidinggevenden duidelijk uitleg geven over de wijze waarop werk gedaan moet worden en om de werknemers het gevoel te geven dat ze altijd terecht kunnen bij de manager als ze iets niet snappen. Werknemers moeten ervan uitgaan dat de werkgever en/of leidinggevenden er niet op uit zijn om anderen af te breken. Doel is dat het werk goed gedaan wordt.

Iemand die kritiek als negatief ervaart doet er goed aan om zichzelf even een moment van rust te geven en om niet direct te reageren. Dit kan men doen door het volgende te zeggen: 'Hier moet ik even rustig naar kijken/hier moet ik even rustig over nadenken'. Op deze manier wordt het 'ja-maar-jij' of 'ik-doe-ook-nooit-iets- goed' gepraat vermeden. Niets doen en niets zeggen leidt snel tot problemen. Elke vorm van kritiek vraagt om een antwoord. Of er nu direct gereageerd wordt of dat iemand er later weer op terugkomt, door te reageren op kritiek geeft men aan dat men de kritiek serieus neemt. Men kan ook 'antwoorden' door bij zichzelf na te gaan of de kritiek wel of niet terecht was.
Dat vraagt een behoorlijke dosis zelfinzicht. Iedereen weet of kritiek die men krijgt wel of niet terecht is geweest. Mensen die echter niet over een gezonde dosis zelfkennis beschikken zullen niet snel accepteren dat kritiek die zij hebben ontvangen terecht is geweest en schieten dikwijls in de verdediging. En dan ontstaat de 'welles-nietes'-discussie.
Bij het terugkomen op kritiek is het goed om altijd eerst de 'kritiek' samen te vatten in eigen woorden. Hiermee geef je aan dat je goed geluisterd hebt en dat draagt bij aan een goede verstandhouding. Degene die kritiek gaf zal met goede voorbeelden moeten komen.

Ook werknemers onderling moeten elkaar feedback kunnen geven op gedrag of op werk dat niet goed gedaan is. Vaak zijn afdelingen afhankelijk van elkaar. De ene afdeling kan niet verder als er werkzaamheden bij een andere afdeling niet gedaan of te laat gedaan worden. De medewerkers durven elkaar dikwijls niet aan te spreken over de trage afwikkeling, omdat collega's zich snel aangevallen voelen.

Vooral onzekere mensen blazen kritiek vaak enorm op, juist omdat ze het persoonlijk nemen. Iemand die zeker is van zichzelf vindt het niet erg dat de manager of een collega feedback of open aanmerkingen geeft op gedrag of werkzaamheden. Hij ziet het meer als een advies waardoor hij zijn werk beter kan doen. Helaas zijn er nog veel te veel mensen met 'lange tenen' en accepteren ze geen enkele vorm van feedback.
Eigenlijk moet iedereen dankbaar zijn voor kritiek, want daar kan men alleen maar van leren en als de kritiek onterecht is haal je gewoon je schouders op en kan je het volgende zeggen: "Bedankt, ik zal er voortaan op letten." Deze woorden doen wonderen. Kritiek wordt niet gegeven om iemand te kwetsen, maar mensen geven kritiek om de organisatie vooruit te helpen, om een project te realiseren, om een succes te boeken. Gezond kritiek incasseren draait dus om mentaal veranderen.

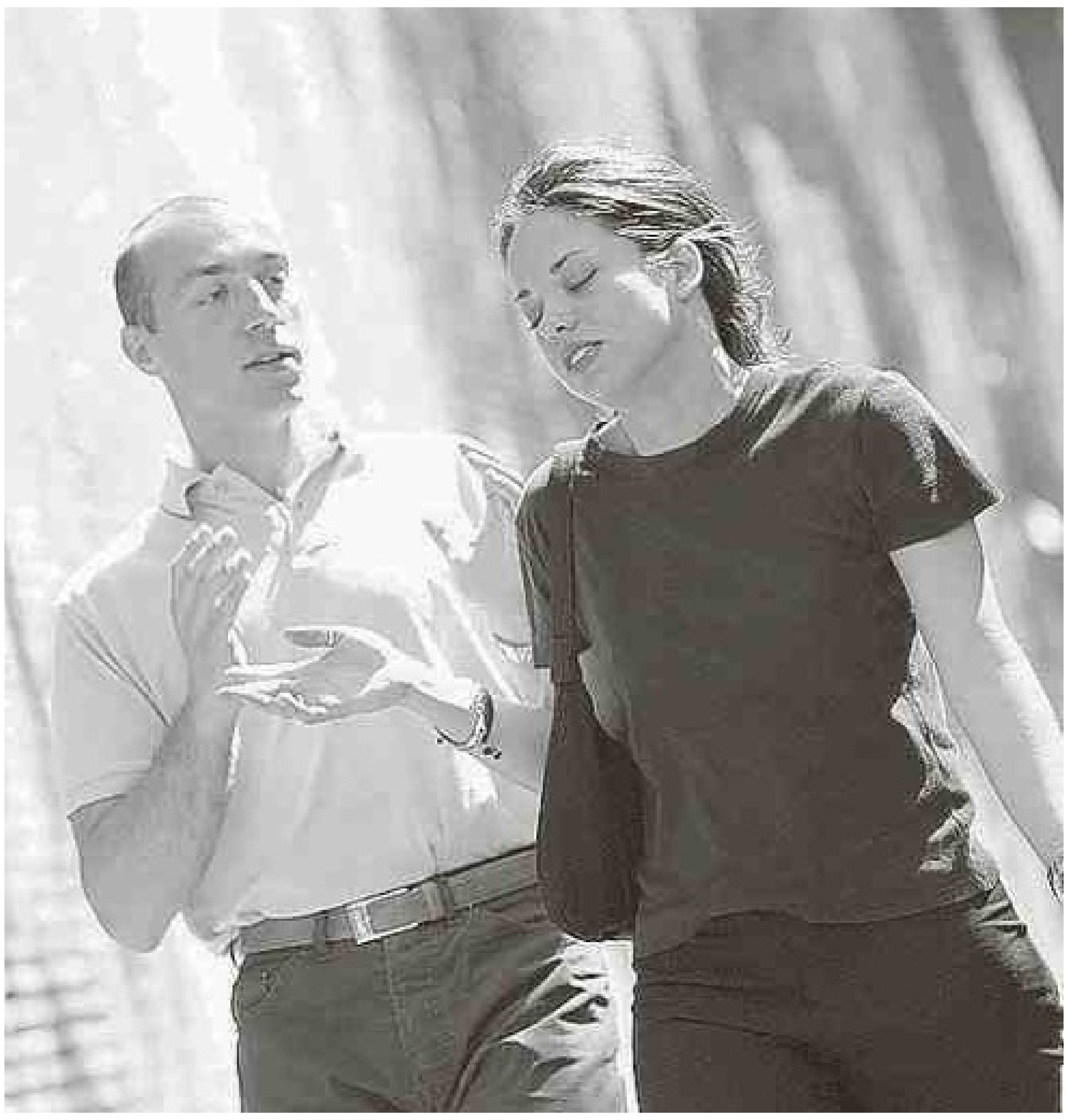

Op de werkvloer ontstaan snel misverstanden omdat mensen niet goed kunnen omgaan met kritiek.

Management

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Managementstijl

Zoals in de laatste aflevering beschreven, is participatief management het effectiefste managementsyteem. Werktevredenheid en productiviteit zijn in dit systeem duidelijk hoger dan bij de andere systemen, de variabelen zoals loyaliteit, inzet, motivatie en houding, zijn op hoog niveau en hebben, gekoppeld aan duidelijke en haalbare doelen, een goede invloed op de eindresultaten, gemeten door productiviteit en winst.

Tekst: Jan de Ruijter

Participatief management betekent geen democratie zoals opponenten ten onrechte vrezen en vaak naar voren brengen. In het Engels gesteld is dat heel duidelijk, 'having a say differs from having a vote'. Participatief management hand in hand met het Rijnlandse bedrijfsmodel oftewel managen op de lange termijn met aanvaarding van corporate social responsibility (CSR), of sociaal verantwoord ondernemen met inachtneming van de drie P's van People, Profit en Planet, zijn de aangewezen bedrijfsmodel- en managementstijl voor nu en in de toekomst.
Erkenning van de platinum regel past als iets heel natuurlijks en vanzelfsprekends voor de nieuwe manager die zijn bedrijf aan het managen is op basis van de langetermijnbelangen. Zoals in eerdere afleveringen beschreven, luidde de platinum regel: Ons hoger doel is om bij te dragen aan het welzijn, de groei, voldoening en het geluk van onze medewerkers en onze gemeenschap. Wij willen het leven van onze medewerkers verbeteren en bijdragen aan hun succes.
Op basis van Henry Fords "work leads to progress for society and our families." Sociaal verantwoord ondernemen, erkenning van de drie P's, participatief management, erkenning van de platinum regel, handhaving van de 'golden rule' (behandel mensen zoals je zelf graag behandeld wilt worden), Demings Quality Management en theorie X van Douglas McGregor (mensen zijn intelligent en willen graag bijdragen) passen allemaal bij- en aan elkaar in schrille tegenstelling tot het ouderwetse, maar helaas nog steeds veel gebruikte Command & Control dat samengaat met het Anglo-Amerikaanse bedrijfsmodel, theorie Y van McGregor (mensen zijn lui en dom en willen liever niet werken), en het autocratische managementsysteem.
Het zijn keuzes die de manager, eigenaar, ondernemer of leider maakt voor zijn organisatie, bedrijf of onderneming. Het is dan ook bijna altijd zo dat de bedrijfscultuur in een bedrijf de weerspiegeling is van de manager, de ondernemer, de eigenaar. Daar zijn ad hoc-uitzonderingen op maar als er zaken ernstig verkeerd gaan in een organisatie zijn die normaliter altijd terug te herleiden tot management, eigenaar, ondernemer. Als hij in de spiegel kijkt ziet hij zijn bedrijfscultuur.
Ik kan alleen maar hopen dat deze uitleg het voldoende verduidelijkt, want in de dagelijkse praktijk ervaar ik elke keer weer dat maar slechts weinigen zich dit realiseren en daar kennis van hebben. Steeds weer ontmoet ik toch intelligente mensen, vooral eigenaren en ondernemers, die een organisatie of bedrijf opgebouwd hebben en in een gesprek hun grote ongenoegen uiten over hun werknemers. Die zijn lui, willen eigenlijk helemaal niet werken, willen zich niet inspannen, kunnen geen beslissingen nemen, willen geen verantwoordelijkheid dragen, hebben geen hart of interesse voor de zaak, komen 's morgens al te laat op hun werk, nemen lange pauzes, melden zich veel ziek, als je je omdraait doen ze niets meer, en nog meer van dergelijke klachten. En er volkomen van overtuigd dat er aan henzelf niets mankeert en dat zij daar zelf helemaal niet schuldig aan of verantwoordelijk voor zijn.
Bij het analyseren van wat de oorzaken zijn in een totaal falend bedrijf, kom je steeds weer uit op de bedrijfscultuur en specifiek op het onderdeel van de gehanteerde managementstijl. Het is of het autoritaire systeem, of het paternalistische systeem dat door de vaak niet voldoende opgeleide manager, eigenaar of ondernemer op een natuurlijke wijze en onbewust gehanteerd wordt. Recent zag en hoorde ik de bekende acteur Dustin Hoffman heel typerend in een maffiafilm schreeuwen: "You are working for me, I am paying you, so you do as I say." Die systemen zitten nu eenmaal in onze genen, zo werd het van oudsher gedaan.
De praktijken van die systemen hebben eeuwenlange oefening gehad en het is dus begrijpelijk heel moeilijk die te veranderen. Toch zal dat wel moeten, want onder de oude systemen komt men nooit tot betrokken (engaged) medewerkers die echt meedoen, hun hart en ziel aan het bedrijf geven, en commitments maken om overeengekomen doelen te bereiken. En dat gebeurt ook niet bij het consulterende systeem en het laisser-faire systeem.
In de zeldzame gevallen dat de slechte resultaten niet direct aan de manager, eigenaar of ondernemer te wijten zijn, kan het antwoord veelal gevonden worden in één van de factoren binnen het algehele personeelsbeleid. Dat wordt nog veel te vaak onderschat en beperkt tot werving en selectie of tot werving, selectie en training. Ook die onderschatting leidt steeds weer tot problemen.
Wie je wel en niet gaat aannemen is een uiterst belangrijke zaak die in de dagelijkse praktijk niet het gewicht krijgt dat het verdient. Onvoldoende wordt erkend dat als je iemand aanneemt, die persoon ook je bedrijf of organisatie naar buiten vertegenwoordigt. Door de manier waarop hij klanten, cliënten of gasten behandelt en zelfs door de manier waarop hij over het bedrijf praat met anderen in de gemeenschap. Pas als managers en ondernemers zich dat volkomen realiseren, zal er voldoende aandacht komen voor het hele personeelsproces, aandacht ook van de manager zelf. Hij zal leren dat hij juist die grote verantwoordelijkheid niet kan delegeren aan anderen. Die verantwoordelijkheid moet hijzelf nemen. Het proces bestaat niet uit slechts twee of drie stappen, het bestaat uit maar liefst negen stappen, werving, selectie, inductie, training, evaluatie, honorering, educatie, carrièreplanning, en het bijdragen aan 'whole life success'.

(Wordt vervolgd)

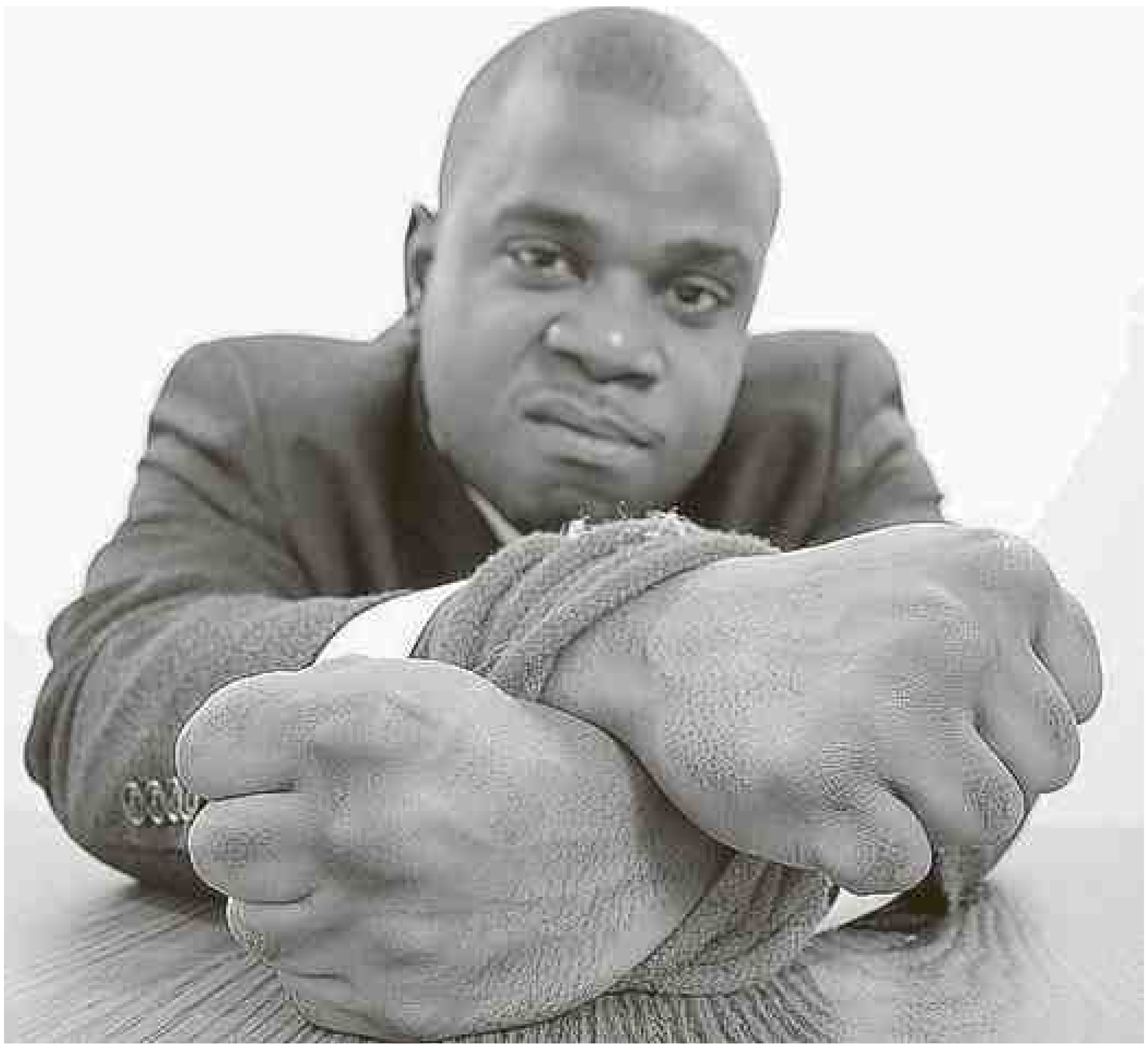

Met de autoritaire of paternalistische managementstijl waarbij men zich met handen en voeten gebonden voelt, komt men nooit tot betrokken medewerkers.

Jan G. de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba. Reacties: janderuijter@yahoo.com

Onverdeelde boedels

Erfenis uit het slavernijverleden schreeuwt om oplossing

Op Curaçao, maar ook op de andere eilanden van de Antillen, zijn nog vele slavengronden, die in het plantageregister, gehouden bij het Kadaster in Curaçao, staan ingeschreven. Deze slavengronden zijn ontstaan voor of na de opheffing van de slavernij omdat plantage-eigenaren een gedeelte van hun plantage afstonden aan slaven om hen op deze manier vast te houden op hun plantage. Dit vond plaats door particulieren en overheid.

Tekst: Judice Ledeboer Foto: Ken Wong

Klazien van Zwieten

De grootte van deze gronden varieert tussen een hectare tot meer dan twintig hectare. De slaven kregen het recht op deze grond een huis te bouwen, gewassen te verbouwen en dieren te houden. In de loop der jaren werd niet alleen door de vrijgemaakte slaaf een huis gebouwd, maar ook door familieleden en anderen. Deze huizen werden steentje voor steentje gebouwd zonder hypotheken, maar met geld dat gespaard werd. "Omdat de grond waarop het huis staat niet het eigendom is van de huiseigenaar, zijn die huizen eigenlijk niets waard", aldus oud-kandidaat notaris Klazien van Zwieten, die zich al jaren verdiept in onverdeelde boedels en boedelgronden.

Op grond van de wet is de eigenaar van de grond ook eigenaar van alles wat daarop is gebouwd. De grond staat veelal nog op naam van de slaaf die de grond van de plantage-eigenaar heeft verkregen. Deze gronden zijn na het overlijden van de eigenaar nooit verdeeld onder de erfgenamen. Thans zijn er zoveel erfgenamen die niet meer te vinden zijn. Ook door het grote aantal erfgenamen is hun gerechtigdheid in de grond soms nog maar een paar vierkante meter. Voorbeelden van onverdeelde boedelgronden zijn: Vrij St Michiel, Vetter, Gato, Mariposa, Rancho en Jan Abel, maar ook veel percelen grond in Otrobanda.

Het gaat haar aan het hart dat er zoveel verlaten en verpauperde huizen zijn waar niets mee gebeurt, terwijl de woningnood zo groot is, met name voor de armen op Curaçao. "Veel mensen die een huis op boedelgrond hebben, denken dat het iets waard is, maar eigenlijk is het helemaal niets waard. Zij zijn er juridisch zelfs geen eigenaar van! Deze erfenis uit de slaventijd schreeuwt om een juridische oplossing waarbij de rechten van de bewoners worden geëerbiedigd", vond Van Zwieten in 2000 al en zij ging op zoek naar een (juridische) oplossing.

Op van Zwietens zoektocht naar de oorzaak ervan en cliënten die haar advies vroegen over het kopen en verkopen van die huizen en overwoekerde terreinen kwam ze er achter dat het een kluwen is van wetten, van een onvolledige registratie in het kadaster en van honderden afstammelingen die soms wel en soms niet te achterhalen zijn, waardoor het niet duidelijk is wie nu de rechtmatige eigenaar is van de grond en de huizen die erop staan. Het is haar wel duidelijk geworden dat veel van die gronden nog op naam staan van de allereerste eigenaar, die dat stukje grond kreeg van een plantage-eigenaar. Maar hoe verdeel je een stuk grond waar ruim 78.000 nakomelingen zijn van de oorspronkelijke eigenaar? Dit is het geval bij een stuk grond dat rond 1728 bij akte van donatie werd geschonken aan de vrijgegeven slavin Tina Besje. Zij liet na haar overlijden haar grond na aan haar twaalf kleinkinderen, onder wie ene Fabias La Croes. Verdeling van de grond die thans op naam staat van 'de erven Fabias Lacroes c.s.' heeft nooit plaatsgevonden. Tegenwoordig staan er op het terrein meer dan veertig huizen en wordt het door de bewoners, vermoedelijk grotendeels afstammelingen van Tina Besje, als 'tera di famia' beschouwd. Die huizen zijn (juridisch) echter niet hun eigendom. (En als elke nakomeling in rechte lijn van de twaalf kleinkinderen van Tina Besje gemiddeld vier kinderen had, zouden er thans, acht generaties verder, meer dan 78.000 deelgenoten zijn).

Thans is Van Zwieten, die bijna tien jaar op Curaçao werkzaam was als kandidaat-notaris bij oud-notaris Marcel van der Plank en tegenwoordig in Nederland woont, weer een paar maanden op Curaçao, waar zij zich bezighoudt met het ontrafelen van erfenissen en het adviseren van diverse instanties die te maken hebben met onroerende goederen, vooral op het gebied van onverdeelde boedelgronden. Bij de Universiteit van de Nederlandse Antillen gaf ze begin februari een lezing over deze onverdeelde boedelproblematiek. De zaal was gevuld met studenten, juristen, huiseigenaren op onverdeelde boedelgronden en vele andere belangstellenden, die allemaal wel eens het naadje van de kous wilden weten over deze materie. Ze kreeg het publiek een paar keer aan het lachen door de absurdheid van het probleem, maar er was vooral bezorgdheid. Volgens Van Zwieten is het helemaal niet ingewikkeld en droeg zij diverse oplossingen aan. "Het is eigenlijk heel simpel", legde ze uit. (zie kader)

Wettelijke regeling

Om tot 'simpele' oplossingen te komen, deed Van Zwieten onderzoek naar de wetten en kwam tot de conclusie dat het onbegonnen werk was om deze kluwen te ontrafelen. Ze stelde in samenwerking met Justitie een nieuwe wettelijke regeling op inzake langdurig onverdeeld gebleven boedels, die uiteindelijk door de Staten werd goedgekeurd en op 1 april 2007 in werking trad. Deze nieuwe regeling beoogt een praktische oplossing te bieden voor het bekende probleem van langdurig onverdeeld gebleven onroerende zaken. Of simpeler gezegd: hoe pak je een onverdeelde boedel aan?

Maar wat is nu eigenlijk het probleem? Het probleem gaat om grond, die vele generaties terug eigendom was van (veelal) vrijgegeven slaven of slavinnen, maar sindsdien nooit verdeeld is onder de erfgenamen en andere gerechtigden. Dit heeft tot gevolg dat gronden en huizen onverkoopbaar zijn. Ook kan de eigenaar-gebruiker van het huis geen geld lenen onder hypothecaire zekerheid, omdat de grond niet op zijn naam staat. Deze gronden zijn aan het economisch verkeer onttrokken, terwijl er zoveel mensen zijn die zitten te springen om een terrein om zelf een huis te bouwen.

Zichtbare gevolgen zijn verpauperde huizen en overwoekerde stukken grond én veel 'huiseigenaren' die denken dat ze een huis hebben op hun stuk grond, maar wettelijk nergens eigenaar van zijn. Veel van deze huiseigenaren zijn afstammelingen van de oorspronkelijke eigenaar die het stukje grond ooit kreeg als vrije slaaf of slavin en die afstammelingen zijn op deze familiegrond, tera di famia, blijven wonen waar ze huizen bouwden. Ook anderen bouwden er hun huizen waar niets tegen gedaan kon worden, omdat er juridisch geen eigenaar was, die deze persoon van het terrein kon weren.

De onroerende zaken bleven vele geslachten onverdeeld door de geringe financiële waarde van de grond in het verleden, maar tegenwoordig is die grond goud waard en wonen velen op een waardevol stuk grond, dat ze niet kunnen verzilveren, omdat het niet duidelijk is van wie die grond is. De erfgenamen van de oorspronkelijke eigenaar zijn na meer dan 150 jaar ook niet meer op te sporen, mede door de gebrekkige notering in het bevolkingsregister.

Naar verluidt zou het op Curaçao misschien wel om een zesde deel van het eiland gaan. De onduidelijke eigendomssituatie van deze familiegronden blokkeert verdere ontwikkeling van deze terreinen zelf en van het omliggende gebied. Deze gronden worden, zoals gezegd, onttrokken aan het economische verkeer, maar ook kan er geen behoorlijke infrastructuur worden aangebracht, want wie betaalt dat? De meestal arme bewoners hebben daar geen geld voor en de overheid bemoeit zich er niet mee, omdat het formeel particuliere grond is.

Van Zwieten: "De bewoners gaan via stoffige zandpaden naar hun huis." Veel wegen op deze terreinen zijn ongeplaveid, de huizen hebben geen nummers en de 'straten' geen namen. De huizen op die gronden zijn onverkoopbaar, omdat potentiële kopers geen hypotheek kunnen krijgen. De 'huidige eigenaren' zijn immers geen eigenaar van de grond. Het zijn eigenlijk 'niemandslanden', die tot in de eeuwigheid niemandslanden blijven als er niets aan gedaan wordt. Een ander gegeven is dat de laatste 60 jaar de mobiliteit van de mensen groter is geworden. Velen willen verhuizen op Curaçao of naar het buitenland. Het onverkoopbare huis blijft leeg achter of wordt eerst nog verhuurd. Omdat onderhoud meestal niet plaatsvindt, houdt verhuur uiteindelijk ook op.

Van Zwieten pleit voor het benoemen van een minister van Grondzaken en Monumenten om dit probleem op te lossen en om ervoor te zorgen dat de gronden in het economische verkeer worden teruggebracht. Door de 'Landsverordening van de 8e februari 2007 houdende aanvulling van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek met bepalingen inzake langdurig onverdeeld gebleven gemeenschappen', toe te passen zullen veelal verwaarloosde gronden en wijken worden opgeknapt en de open plekken, waar thans veel vuilnis, zoals bijvoorbeeld autowrakken op wordt gestort, worden schoongemaakt en bebouwd. Ook de overheid is erbij gebaat vanwege de grondbelasting die dan kan worden opgelegd. De overheid laat thans veel inkomsten uit grondbelasting liggen, omdat er geen grondbelasting door de bewoners betaald wordt.

Ook wijst Van Zwieten op de vele verwaarloosde monumenten in de binnenstad en daarbuiten. Als de (onvindbare) eigenaar van het monument geen grondbelasting betaalt, kan de Ontvanger der Belastingen beslag leggen op het pand en het pand in het openbaar verkopen. Dan komt het pand eveneens weer terug in het economisch verkeer. En de overheid krijgt de niet-betaalde grondbelasting binnen. Een win-win situatie voor alle partijen.

Van Zwieten is er helemaal op tegen dat de overheid een groot pand wil gaan bouwen, waar alle ambtenaren in passen. De overheid zou juist de panden die door Monumentenzorg zijn aangekocht en opgeknapt moeten worden huren. De huuropbrengst komt dan ten goede aan Monumentenzorg die dan weer gelden heeft om andere oude monumentale panden te kopen en op te knappen. Nu huurt de overheid panden van buitenlanders, zodat de huurgelden naar het buitenland verdwijnen.

Naast de eigendom

sgronden en de monumenten is er veel huurgrond op het eiland, waarvan de overheid voor het grootste deel eigenaar is. De gebruikers van de huizen die op deze huurgrond staan, betalen eveneens geen grondbelasting, meestal alleen een heel laag bedrag aan huur, zoals dat omstreeks 1900 is vastgesteld. De overheid zou met grote voortvarendheid deze grond aan de mensen in erfpacht moeten geven. Dat betekent veel inkomsten voor de overheid, omdat niet alleen erfpachtcanon betaald dient te worden, maar ook grondbelasting. De overheid laat zoveel geld liggen!

"Er is al genoeg gepraat. Er moet worden aangepakt", zegt Van Zwieten. Zij vertelt dat zij in 2001, net voordat zij uit Curaçao vertrok, in vier maanden tijd de onverdeelde boedel Fleur de Marie heeft ontrafeld. Dit is een goed voorbeeld van wat het resultaat kan zijn na aanpak. Fleur de Marie is een prachtwijk geworden.

"Voor de economische ontwikkeling van Curaçao is deze aanpak ook heel belangrijk, omdat de bouwbedrijvigheid weer toeneemt. Mensen gaan hun huizen verbouwen of ze bouwen nieuwe huizen op hun stuk grond waar ze eigenaar van zijn geworden. De verpauperde wijken worden ontdaan van vuilnis en opgeknapt.'Grond is kwetsbaar op Curaçao", aldus Van Zwieten. "Daarom moet er met zorg en beleid worden omgegaan met die grond. De overheid draagt daarvoor een grote verantwoordelijkheid. Grond is het belangrijkste bezit van Curaçao. En als die gronden een eigenaar krijgen, worden de huizen direct meer waard en zijn ze ook weer verkoopbaar voor de normaal gangbare prijs en gaan die huizen niet voor misschien wel een tiende van de prijs van de hand, omdat ze 'niets' waard zijn. 'Arme mensen maak je rijk'. Ook voor de doorstroming van de woningmarkt zal dit een zeer positieve ontwikkeling hebben, wat nog meer economische bedrijvigheid zal betekenen. Eigendom betekent ook dat bij echtscheiding en overlijden het huis kan worden verkocht en het geld tussen de gerechtigden kan worden verdeeld."

Volgens Van Zwieten wordt vooral de jongere generatie zich bewust van deze juridisch hopeloze situatie. Zij willen eerst eigenaar van de grond zijn voordat zij een huis gaan bouwen. We weten ook dat de FKP financieel geen mogelijkheden heeft om te bouwen voor de armen onder ons. "Geef deze mensen een terrein (in erfpacht) en laat zij zelf bouwen met behulp van een hypothecaire lening bij de bank. Ook biedt de aanpak van de onverdeelde boedelgronden en de huurgronden mogelijkheden van een dak boven het hoofd van Curaçaoënaars die uit Nederland terug willen komen."

Van Zwieten verwijst nog naar het project 'Onbegrensde Vrijheid' dat het Nationaal Archeologisch Antropologisch Museum (NAAM) onlangs lanceerde. Met dit project wil NAAM de bewustwording vergroten van het belang van vrijheid en hoe die tot stand is gekomen. Van Zwieten zegt echter: "Wat is (onbegrensde) vrijheid als je niet in staat bent je eigen (gebouwde) huis te verkopen? Laat men daar eerst eens aandacht aan schenken."

Klazien van Zwieten is onlangs met haar oud-collega Gerard Roos op Curaçao een notarieel juridisch advieskantoor begonnen om mensen te ondersteunen bij de afwikkeling van boedels, alsmede met de aanpak van onverdeelde boedelgronden (www.notaroos.com).

Voorts heeft Van Zwieten eind vorig jaar twee boeken over het op 1 januari 2012 ingevoerde Nieuwe Erfrecht op Curaçao uitgegeven (www.kenuwrecht.com), waarin zij op een heldere en duidelijke wijze uitleg over het nieuwe erfrecht geeft.

Bronnen:
Artikel Pieter de Kort voor WP-NR, 2009
Project-dossier van mr. Klazien van Zwieten 1998

Juridische oplossing

De juridische oplossing die Van Zwieten aandraagt is als volgt:

A. Gronden waarvan niet vastgesteld kan worden wie daarvan de eigenaar is ofwel de nakome lingen die niet kunnen aantonen voor welk gedeelte zij eigenaar zijn, worden geacht gronden te zijn, die geen eigenaar kennen: de rechter zal dit dienen vast te stellen.
B. Deze gronden moeten vervolgens, ter bescherming van de rechten van de bewoners en hun familieleden, middels een uitspraak van de rechter in een stichting worden ondergebracht.
C. Deze stichting behartigt de belangen van de bewoners, zij draagt zorg voor een verkavelings plan en een infrastructuur. De infrastructuur houdt in de aanleg van verharde wegen, elektriciteit en water.
D. Bewoners die kunnen aantonen dat zij meer dan tien jaar te goeder trouw op deze gronden een huis bewonen, kunnen de rechter verzoeken of zij de eigendom verkrijgen van de grond onder hun huis. Een symbolische koopsom is op zijn plaats in verband met de kosten van het verkavelen van de gronden. Mochten bewoners niet kunnen betalen dan zouden de be woners de grond in erfpacht moeten verkrijgen tegen een symbolische erfpachtcanon, die geldt zolang deze bewoner (c.q. zijn nakomelingen) daarop woont. Verkoop aan derden zou moeten inhouden dat de erfpachtcanon wordt aangepast.
E. Aangezien het veelal familiegronden betreft, moeten nakomelingen van deze bewoners als eerste het recht krijgen om eveneens de eigendom van een perceel grond te verkrijgen dat nog onbebouwd is.
F. Mochten er dan nog kavels overblijven dan kunnen deze kavels tegen de economische waarde aan derden worden verkocht.

De olie-industrie en Curaçao (slot)

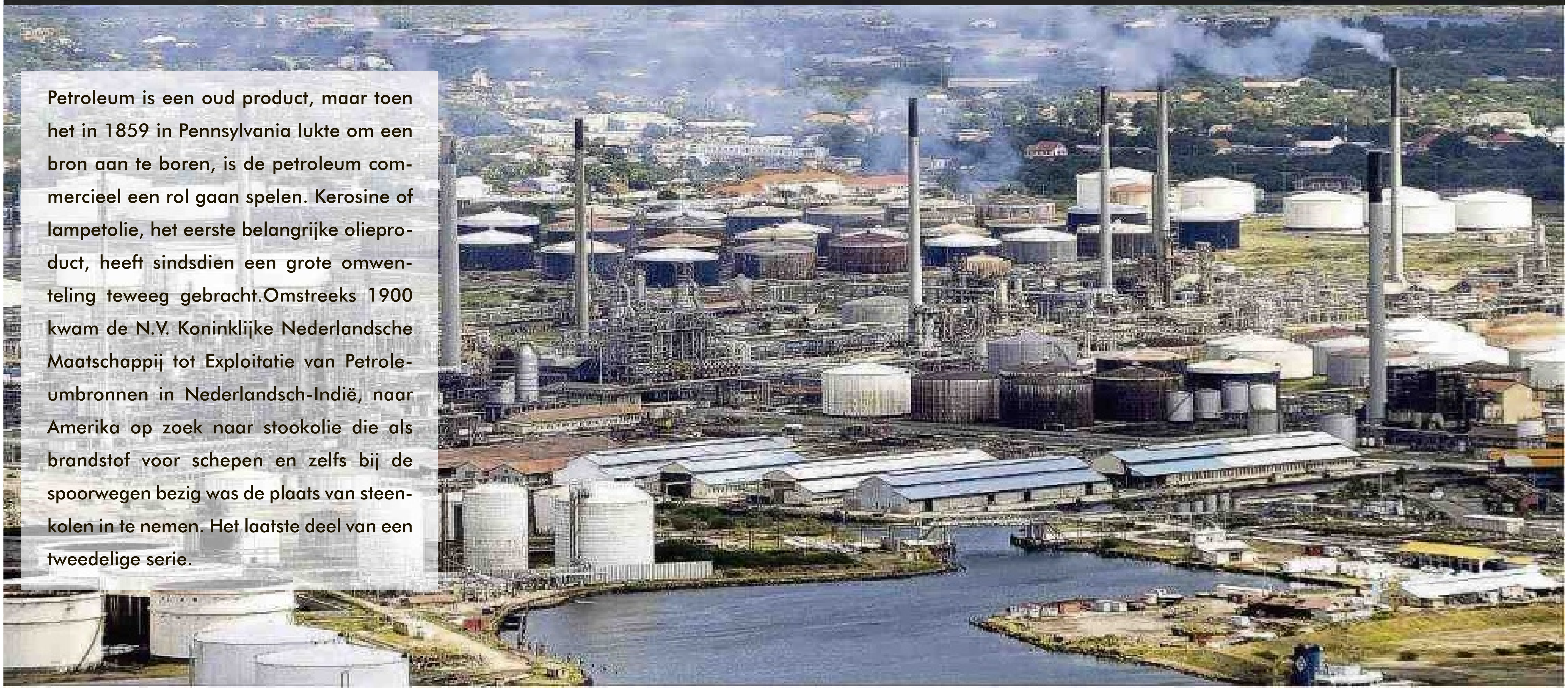

Petroleum is een oud product, maar toen het in 1859 in Pennsylvania lukte om een bron aan te boren, is de petroleum commercieel een rol gaan spelen. Kerosine of lampetolie, het eerste belangrijke olieproduct, heeft sindsdien een grote omwenteling teweeg gebracht.Omstreeks 1900 kwam de N.V. Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot Exploitatie van Petroleumbronnen in Nederlandsch-Indië, naar Amerika op zoek naar stookolie die als brandstof voor schepen en zelfs bij de spoorwegen bezig was de plaats van steenkolen in te nemen. Het laatste deel van een tweedelige serie.

Uitzicht op de hedendaagse raffinaderij.

Tekst: Jack Schellekens

De vernieuwing en uitbreiding van fabriek en vloot hadden tussen 1935 en 1940 een belangrijke toename van het aantal werkkrachten tot gevolg. Op Rio Canario, van 1662 tot 1717 een plantage waar koeien gehouden werden voor de vleesvoorziening in de slavenkampen, en op Groot Kwartier verrezen in deze jaren nieuwe woonwijken (350 huizen), nu geen volkswoningen meer, maar bungalows.
In 1937 was Rio Canario praktisch één geheel geworden met Emmastad. De arbeiderskampen ondergingen eveneens verbeteringen. In 1930 verrezen de eerste woonloodsen op Suffisant en na 1935 werd dit woonkamp sterk uitgebreid. Er werden diverse ontspanningsgelegenheden gebouwd.

Tweede Wereldoorlog

Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak verminderde de activiteit aanvankelijk. In 1941 veranderde dit. De vraag naar olieproducten en met name vliegtuigbenzine nam zo sterk toe, dat allerlei belangrijke installaties aan het bedrijf moesten worden toegevoegd en van iedereen die in het bedrijf werkte, veel werd gevraagd. Dit gold in het bijzonder voor de bemanningen van de tankschepen toen na 1942 het onderzeebootgevaar in de wateren rond Curaçao bijzonder groot werd.

Op de raffinaderij werkten ruim 7500 mensen onder hoge spanning. Voor tientallen miljoenen werd aan installaties bijgebouwd. De productie liep zo hoog op dat per dag 25 tot 30.000 ton werd afgeleverd.

Toen de zee te onveilig werd, werden dag en nacht materialen per vliegtuig aangevoerd. De productie van de Curaçaose en Arubaanse raffinaderijen was zo omvangrijk dat 80 tot 85 procent van de totale voorraad vliegtuigbrandstof voor de geallieerden afkomstig was van de Nederlandse Antillen. De gehele oorlog van Noord-Afrika 'draaide' op de olie van Curaçao. Om het tekort aan personeel op te vangen werden op Curaçao en Aruba eigen bedrijfsscholen opgericht. Dokken werden gebouwd om schepen te onderhouden en beschadigde schepen weer vaargereed te maken. Om het personeel, dat onder zware druk werkte, te ontspannen, bouwden de oliemaatschappijen eigen bioscopen en zwembaden.

Na-oorlogse jaren

Zodra in de materiaalschaarste die op de oorlog volgde, enige verbetering was gekomen, begon men bij Shell Curaçao en de C.S.M. met uitbreidingen en vooral met vernieuwingen. Na de oorlog nam het verbruik van olieproducten over de hele wereld toe. De raffinaderij op Curaçao kon op volle capaciteit blijven draaien om aan de stijgende vraag naar energiebehoeften te voldoen.
Zowel door ouderdom als door de oorlog waren allerlei installaties verouderd en verschillende gebouwen en inrichtingen waren aan vernieuwing toe. In december 1957 werd een katalytische kraakinstallatie in gebruik genomen waardoor vijf thermische kraakinstallaties buiten gebruik konden worden gesteld.

Het hoofdkantoor werd sterk uitgebreid; in 1952 kwam er een nieuw laboratorium; er kwam een zwavelfabriek en elektriciteits- en telefooncentrales. Voor de uit 1944 daterende bedrijfsschool werd op het terrein tussen 1952 en 1954 een eigen gebouw opgetrokken. Het lesprogramma werd uitgebreid met theoretisch onderwijs.

Nieuwe woonwijken

De huisvestingspolitiek hield gelijke tred met de vernieuwing van de raffinaderij. Julianadorp werd belangrijk uitgebreid. Kleinere wijken als Rust en Burgh en Biesheuvel werden gebouwd. Het totale aantal woningen in Negropont, Julianadorp, Rio Canario, Groot Kwartier, Rust en Burgh en Biesheuvel bedraagt in die tijd ongeveer 900 stuks. Ten behoeve van lokale werknemers verleent de door Shell opgerichte Stichting Volkswoningbouw hypothecaire leningen die binnen een redelijk aantal jaren dienen te worden afgelost. Op deze wijze werd de bouw van in totaal 353 woningen gefinancierd. Zo ontstond bijvoorbeeld de woonwijk Cas Cora met meer dan 100 woningen.
Het kampement van de Portugezen in Suffisant werd herschapen in een vrolijk dorpje met aardige huizen met goed onderhouden tuinen.

Gevolgen olie-industrie

De aanwezigheid van een wereldbedrijf op een betrekkelijk klein eiland bracht natuurlijk op economisch, cultureel, religieus, zedelijk en politiek gebied de nodige gevolgen met zich mee.
De komst van Shell leidde tussen 1915 en 1947 tot verdrievoudiging van de bevolking. In alle haast werden woonwijken onder de rook opgetrokken. Een periode van weelde is meestal een moeilijke tijd voor een diep geloofsleven. Indirect heeft de aanwezigheid van de raffinaderij ongetwijfeld nadelige gevolgen gehad, want overal verrezen bioscopen, cafés en badplaatsen en die betekenden natuurlijk concurrentie voor de kerken.

Maar Shell zorgde ook voor pensioenen, sportfaciliteiten en infrastructuur. De raffinaderij bracht welvaart. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog lag het inkomen per hoofd van de bevolking op Curaçao anderhalf keer zo hoog als in Nederland. In 1952 was de raffinaderij goed voor 50 procent van het Curaçaose inkomen en 22.000 banen. Er moesten zelfs werkkrachten van andere Caribische eilanden en van Madeira en de Azoren worden geworven. De oliewelvaart maakte het mogelijk dat iedereen werk kon vinden. Het gevolg van de vestiging van de raffinaderij was dat de belangrijkste middelen van bestaan van weleer, zoals landbouw en hoedenvlechten, nauwelijks meer een rol speelden en dat Curaçao een industrieland werd. Er ontwikkelden zich andere industriële ondernemingen en ook de winkelhandel bloeide op. Toen de cruise-industrie in het Caribisch gebied op gang kwam, werd Curaçao opgenomen in het vaarplan omdat men hier goedkope brandstof kon krijgen. De passagiers van deze cruiseschepen deden hun inkopen in Willemstad, zodat zich hier de toeristenindustrie ontwikkelde.

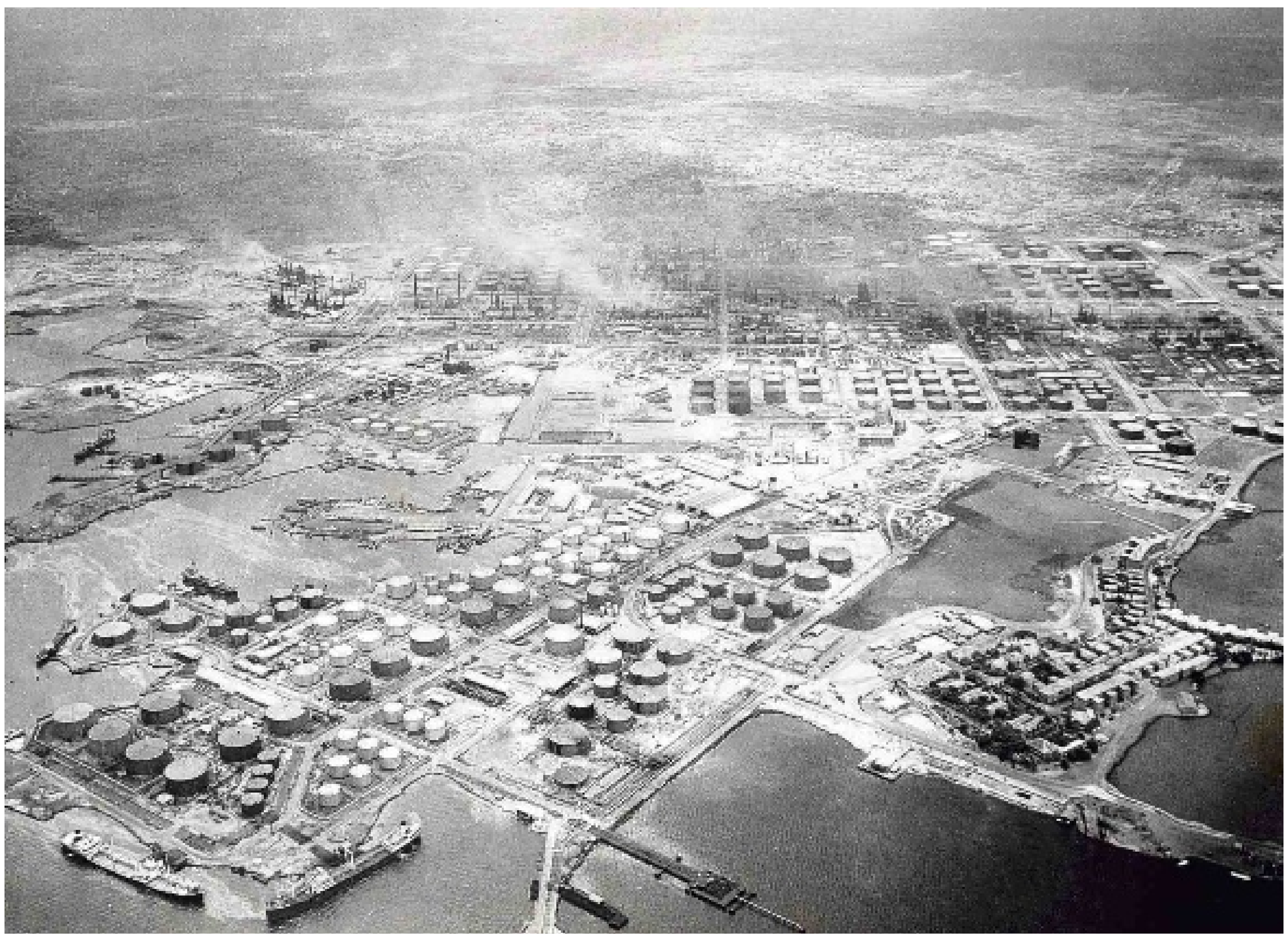

Luchtfoto van de Shell olieraffinaderij uit 1948. (Hugo Wilmar/Spaarnestad Photo).

Einde Shell Curaçao

Toen Shell in 1985 wegens gebrek aan rendement Curaçao verliet was dat, zowel economisch als emotioneel, een enorme klap. De Koninklijke verkocht de raffinaderij voor een dollar, mits het olieconcern gevrijwaard zou blijven van verdere aansprakelijkheid.
Het Venezolaanse staatsoliebedrijf Petroleos de Venezuela S.A. (PdVSA) werd de nieuwe huurder. Onder het leasecontract, dat tussentijds verschillende keren is verlengd en afloopt in 2019, huurt PdVSA de raffinaderij voor ongeveer 19 miljoen dollar per jaar van het land Curaçao. Daarbij komen alle aanpassingen en investeringen voor rekening van PdVSA, maar ten goede aan Curaçao. Dat maakt PdVSA meer dan terughoudend om geld te stoppen in de raffinaderij. Uit een rapport blijkt echter dat, wil de raffinaderij concurrerend blijven en aan de milieueisen voldoen, een investering nodig is van ruim 1 miljard dollar. De marktwaarde van de stalen stad wordt geschat op ruim 300 miljoen dollar. Bij het vertrek van Shell in 1985 droeg de raffinaderij nog 25 procent bij aan het inkomen, nu 4,8 procent. Anno 1913 ontlenen 1.500 mensen direct of indirect hun baan aan de raffinaderij.

In 1965 kwam deze serie postzegels uit.

Boeken

Powerbrands - 7 onwrikbare principes van het nieuwe merkdenken

H&M, Ikea, Nespresso, Starbucks, Google, Apple. Het zijn de Powerbrands van nu. Merken die kracht uitstralen in alles wat ze doen. Merken waar mensen liefde voor koesteren. Ze zijn de nieuwe norm in marketing. Powerbrands dus.

Waarom zijn ze zo succesvol? Wat is hun geheim? En wat kunnen we van deze merken leren om zelf succesvol te zijn? Dat zijn de vragen die in dit boek worden beantwoord.

Het succes van deze merken is teruggebracht tot zeven principes. Principes die het succes verklaren. Dit boek moet een bron van inspiratie zijn om zelf een Powerbrand te worden.

Auteurs zijn Marc Oosterhout en Mirte Stut. Oosterhout is medeoprichter van N=5, een toonaangevend reclamebureau, met tal van grote opdrachtgevers in binnen- en buitenland. In 2010 werd het bedrijf uitgeroepen tot Bureau van het Jaar. Marc studeerde communicatiewetenschappen en economie. Hij is een prominent merkdeskundige en verschijnt met regelmaat in de media. Eerder schreef hij Ondernemende types - Ondernemers zijn net mensen. Mirte Stut werkt als merkstrateeg bij N=5. Zij studeerde sociaal-culturele wetenschappen en communicatiewetenschap en deed onderzoek naar de invloed van merken op onbewust gedrag.

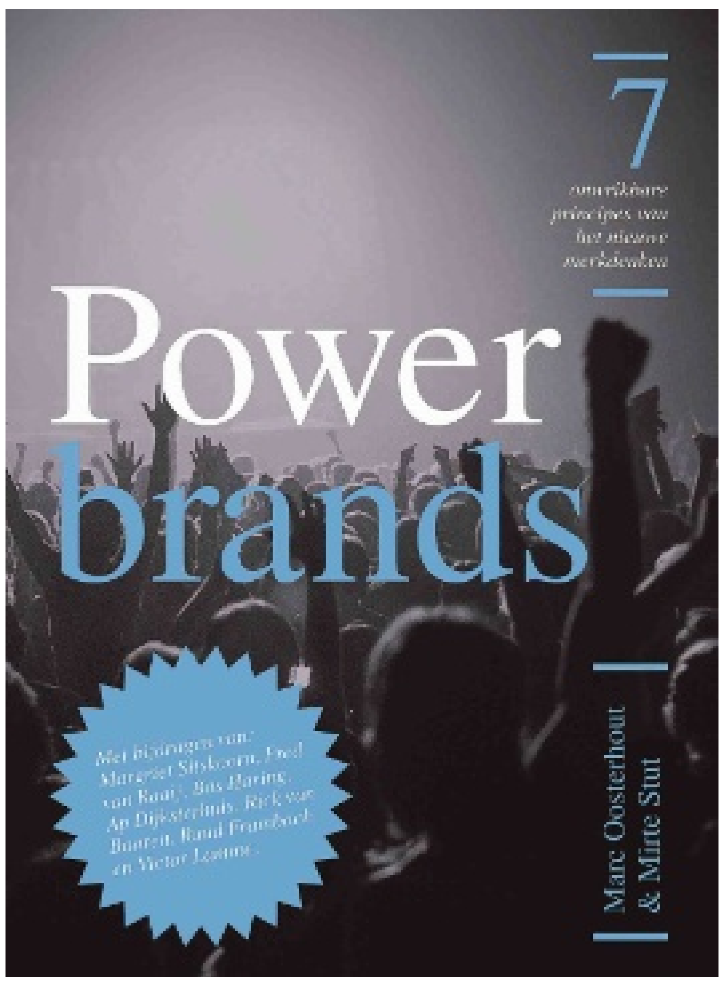

Wilt u een keer meewerken aan deze rubrieken?

Bel 736-9050 of mail napa@amigoe.com en meld u aan!

Beroep onder de loep

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week MariënneMinguel (27). Ze is maatschappelijk werkster en werkt als gezinsvoogd bij de Gezinsvoogdij Instelling (GVI).

Tekst en foto: Roxanne Martha

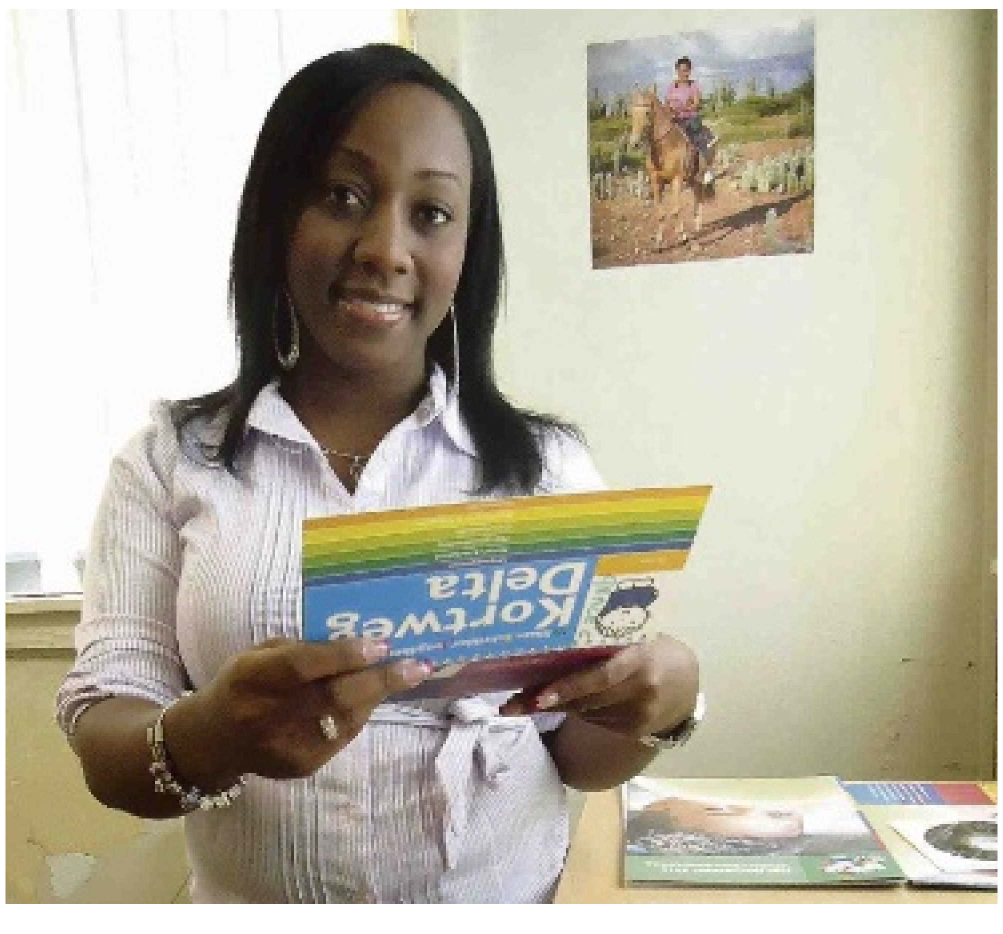

Wat houdt je functie in?
"Het kan gebeuren dat in een huishouden zich een situatie voordoet waarin kinderen en/of jongeren gehinderd worden in hun gezonde ontwikkeling. Wanneer dat gebeurt kan hier melding van gemaakt worden bij de Voogdijraad door hetzij familie, buren of een gezinslid zelf. Naar aanleiding daarvan komt er een onderzoek. Mocht het onderzoek uitwijzen dat er inderdaad een situatie is die ongezond is voor het kind, dan zal de kinderrechter uitspraak doen en het kind of de kinderen 'onder toezicht' plaatsen. Dit toezicht wordt uitgevoerd door een gezinsvoogd van de Gezinsvoogdij Instelling. Wat de gezinsvoogd dan doet, is erop toezien dat de omstandigheden bij het kind thuis voldoen aan de criteria die sociaal wenselijk zijn zodat het kind zich in een veilige omgeving op een behoorlijke manier kan ontwikkelen. Dat kan op verschillende manieren. De gezinsvoogd geeft de ouders, verzorgers en andere mensen die direct met het kind te maken hebben, advies en begeleiding over hoe om te gaan met het kind. In sommige gevallen is de situatie zodanig dat het beter is om het kind uit huis te plaatsen. Laatstgenoemde wordt vaak omschreven als 'het kind van de ouders afpakken', maar dat is zeker niet de achterliggende gedachte. Het kind wordt tijdelijk uit huis geplaatst hetzij in een pleeggezin of een internaat, tot de situatie thuis verbeterd is zodat het kind terug naar huis kan. In de tussentijd wordt er heel bewust gezorgd dat het contact tussen het kind en de ouders onderhouden wordt."

Hoe lang doe je dit werk al?
"In de sector hulpverlening ben ik sinds 2011 werkzaam en bij de GVI sinds vorig jaar oktober. Voor ik hier aan de slag ging, werkte ik bij de Justitiële Jeugdinrichting Curaçao vroeger bekend als G.O.G. Ik was daar groepsleider en gaf onder meer ook assertiviteitstrainingen aan de jongeren."

Wat is het vervelendste van je werk?
"Iets wat ik elke keer weer heel jammer vind, is dat de overheid te weinig investeert in de sociale sector. Het is niet dat de overheid helemaal geen aandacht heeft voor deze sector, maar er wordt echt te weinig geïnvesteerd. Hierdoor is het netwerk dat nodig is om het werk effectief te kunnen doen, onvolledig. Er zijn bepaalde diensten die hard nodig zijn maar niet bestaan. Niet omdat er geen mensen zijn om te werken, maar vanwege een tekort aan geld."

Wat is het leukste van je werk als gezinsvoogd?
"Mensen zijn geneigd te denken dat er geen leuke dingen zijn aan dit werk omdat een gezinsvoogd per definitie aan de orde komt wanneer de situatie niet goed is. Maar het werk dat we bij de gezinsvoogdij doen is heel erg noodzakelijk. Veel families hebben onze hulp nodig. Als gezinsvoogd moet je veel geduld hebben en begrip kunnen opbrengen voor vervelende situaties die je zelf persoonlijk nooit hebt meegemaakt. Ik ben altijd heel voldaan wanneer ik iets heb kunnen betekenen voor een gezin. Een heel enkele keer laten mensen me weten heel dankbaar te zijn met de hulp. Maar meestal is het heel ondankbaar werk want vaak zijn de cliënten van mening dat we hen nadelig behandelen. Ze beseffen niet dat wat je voor ze doet voor hun eigen bestwil is. Maar ik vind dat niet erg. Zolang ik zelf weet dat wat ik heb gedaan goed voor ze is, ben ik blij en tevreden."

Wat was je graag geweest als je geen gezinsvoogd was geweest?
"Als kind wilde ik altijd advocaat worden. Maar het is anders gelopen. Ik kreeg meer belangstelling om mensen te helpen vanuit een sociaal-pedagogisch uitgangspunt. Ik kan in mijn werk helaas niet altijd het recht laten zegevieren zoals ik zou willen, maar ik kan net als een advocaat pleiten en opkomen voor de rechten van het kwetsbare kind."

Business Agenda

Curaçao

6 Steps to a Better Business
De gratis workshop '6 Steps to a Better Business' van ActionCOACH vindt op Curaçao plaats op dinsdag 19 maart van 18.30 tot 21.00 uur. Tijdens deze workshop leren ondernemers de 6 stappen naar een succesvol bedrijf dat werkt zonder de eigenaar. Om deel te nemen kunnen geïnteresseerden bellen naar 737-0956 of mailen: dutchcaribbean@ActionCOACH.com

GrowthCLUB planningworkshop
De vijftiende GrowthCLUB van ActionCOACH op Curaçao wordt vrijdag 22 maart gehouden. In deze workshop plannen ondernemers en managers hun volgende kwartaal.

Voor meer informatie en aanmeldingen:737-0956 of email dutchcaribbean@actioncoach.com

Internationaal

Brazil Road Expo

Van 19 tot 21 maart wordt de Brazil Road Expo gehouden. Deze internationale bestratingstechnologie- en wegenbouwshow, brengt drie dagen de belangrijkste spelers in de keten van de wegenbouw en infrastructuur samen. De beurs is bedoeld voor kopers en verkopers van producten, apparatuur en diensten voor de bouw, onderhoud, reparatie of het beheer van wegen en snelwegen, inclusief bestrating, bewegwijzering en monitoring, tunnels, bruggen en viaducten. Er worden op de beurs nieuwe methoden gepresenteerd voor wegen en snelwegen, vanaf de projectfase tot het onderhoud. Ook is er aandacht voor innovatie en trends.
Doel is tevens kennisoverdracht tussen exposanten, vertegenwoordigers en bezoekers te bevorderen en de zichtbaarheid van de industrie te vergroten. De beurs vindt plaats in hetTransamérica Expo Center in São Paulo.

Bestemming Curaçao

'Niks meer uitstellen'

Naam: Arthur Martha

Komt uit: Hoogkarspel, Nederland

'Business or Pleasure?': Pleasure

Aantal dagen: 21

Verblijft bij: Familie

Tekst en foto: Roxanne Martha

"Ik heb het lekker tegen niemand gezegd. Pas toen ik hier op de luchthaven was, heb ik mijn oudste zus gebeld om te zeggen dat ik op Curaçao was", vertelt Arthur Martha stralend. De 59-jarige Curacaoënaar is sinds 2003 niet meer op zijn geboorte-eiland geweest.

"In 2003 ben ik geweest omdat de dochter van mijn broer gedoopt werd en ik de peetvader ben. Dat het daarna zo lang heeft geduurd dat ik weer eens kwam, had te maken met een aantal gebeurtenissen."

"Ik kreeg een aantal jaren geleden een relatie met een hele lieve vrouw, Angela. Zij had een stal met paarden en ook ik raakte betrokken bij de verzorging van de dieren. Onderhoud van paarden neemt veel tijd en geld in beslag. Daarom hebben we het reizen naar Curaçao steeds uitgesteld. Uiteindelijk is het er niet van gekomen om samen naar mijn geboorte-eiland te komen. In 2008 werd er kanker bij Angela geconstateerd. We zijn meteen begonnen met behandelingen en in 2009 heeft ze zelfs een operatie ondergaan. Later bleek dat er toch kankercellen achter waren gebleven en daarna is het steeds slechter met haar gegaan. De behandelingen sloegen niet meer aan. We hebben nog net voor haar dood kunnen trouwen. De eerste paar jaar nadat Angela was overleden, was mijn tijd vooral gericht op het verzorgen van de paarden. Paarden verzorgen kan heel rustgevend zijn en je kunt lang nadenken terwijl je bezig bent. Na veel denken over alles wat er gebeurd is, ben ik tot de conclusie gekomen dat ik moet gaan voor andere dingen die ik leuk vind of graag zou willen doen, want voor je het weet, kan je leven voorbij zijn."

Daarom besloot Arthur om naar Curaçao te gaan. Na zijn beslissing boekte hij meteen. Zonder iemand op de hoogte te stellen van zijn komst. Arthur: "Ik wilde mijn familie verrassen. Met name mijn moeder. Ik wist dat ik haar heel blij zou maken met mijn onverwachte bezoek. Van de zes kinderen die ze heeft, ben ik degene die ze het langst niet heeft gezien. Daar komt ook nog bij dat ik weinig van me laat horen wanneer ik in Nederland ben."

In die verrassing is Arthur zeker geslaagd. Zijn moeder kon van blijdschap niet ophouden met schreeuwen toen ze hem zag verschijnen. Ook de rest van de familie was heel blij hem te zien. Arthur gaat de komende drie weken vooral familie bezoeken en het eiland verkennen. "Verder ga ik echt elke dag genieten van één of meer krioyo-maaltijden", zegt Arthur. "Op de dag dat ik aankwam, ben ik meteen met 'saté ku batata' begonnen", voegt hij er lachend aan toe. "Voor mij mag ook dat tot krioyo-eten gerekend worden, want nergens anders ter wereld krijg je de saté ku batata op die manier geserveerd."
Arthur is ook van plan even naar Bonaire te gaan. "Daar woont mijn oudste broer en ook hem wil ik heel graag zien. Ook hij heeft paarden. Ik heb paarden altijd heel leuk gevonden en vond het cool dat hij paarden heeft. Ik heb zelf nooit gedacht dat ik ooit zelf paarden zou hebben. Nu kunnen we lekker ervaringen gaan uitwisselen."